

Drs. W.P. Davidse

Publ. No. 5.77

**BEDRIJFSRESULTATEN IN DE KOTTERVISSERIJ
BEZIEN DOOR DE FISCALE BRIL**

SIGN: L 26-5.77
EX. NO: C
MLV:

Oktober 1987

Landbouw-Economisch Instituut

Afdeling Visserij

4066g1

REFERAAT

BEDRIJFSRESULTATEN IN DE KOTTERVISSERIJ BEZIEN DOOR DE FISCALE BRIL

Davidse, W.P.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1987

Publikatie 5.77

51 p., tab., fig., bijl.

De fiscale resultaten in de kottervisserij geven een geheel ander beeld dan de bedrijfseconomische netto-resultaten. Zo is de fiscale winst voor de sector als geheel voor 1985 geraamd op 95 miljoen gulden, bij een door het LEI berekend bedrijfseconomisch netto-resultaat over dat jaar van 1,1 miljoen gulden.

Het grootste gedeelte van dit verschil wordt veroorzaakt door de berekende arbeidsvergoeding van de eigenaren (+ 50 miljoen) en de hogere bedrijfseconomische afschrijvingen (35 miljoen gulden).

De fiscale afschrijvingen op de kotters zijn relatief laag, doordat gerekend wordt met de aanschafprijs in het verleden en vooral ook doordat boekwinsten behaald bij tweedehands verkoop van kotters, konden worden "doorgeschoven" naar het vervangend schip.

In dit rapport wordt voorts, onder andere aan de hand van rekenvoorbeelden, duidelijk gemaakt hoezeer fiscale stimulansen een rol hebben gespeeld bij de investeringshousse in de kottersector.

Kottervisserij/Bedrijfseconomisch resultaat/Fiscaal resultaat/
Afschrijvingen/Nederland

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
SAMENVATTING	7
1. INLEIDING	10
2. DE FISCALE BEDRIJFSRESULTATEN IN DE PERIODE 1983 T/M 1985	11
2.1 De gemiddelde fiscale winst per bedrijf (1983 t/m 1985)	11
2.2 Verschillen in fiscale resultaten per bedrijf	13
2.3 Fiscale winst en arbeidsvergoeding voor de eigenaar	15
3. FISCALE STIMULANSEN TOT INVESTEREN	17
3.1 Kenmerken van het fiscale afschrijvingssysteem	17
3.2 Het doorschuiven van behaalde boekwinsten	17
3.3 Zichzelf versterkend investeringmechanisme	19
3.4 Verschillen tussen fiscale en bedrijfsecono- mische afschrijvingen	22
4. VAN FISCALE NAAR BEDRIJFSECONOMISCHE BEDRIJFS- RESULTATEN	27
4.1 Betaalde en berekende rente	27
4.2 Van fiscale winst naar bedrijfseconomisch netto-resultaat	28
5. ENKELE FISCALE OMSTANDIGHEDEN VOOR DE KOTTERBEDRIJ- VEN IN 1987	31
5.1 Het jaar 1986	31
5.2 Fiscale consequenties bij sanering	32
6. DE INTERPRETATIE VAN FISCALE EN BEDRIJFSECONOMISCHE RESULTATEN	34
6.1 De behoefte aan informatie over visserij- uitkomsten	34
6.2 De fiscale winst als informatiebron	34
6.3 Het bedrijfseconomisch netto-resultaat als informatiebron	37
6.4 Het ondernemersinkomen	39

INHOUD (vervolg)

Blz.

BIJLAGEN:	43
1. Fiscale en bedrijfseconomische winstberekening	44
2. Samenhang tussen fiscale en bedrijfseconomische afschrijvingen en resultaten	46
3. Methode van onderzoek	48
4. Bedrijfsresultaten in de Westduitse kleine zee- visserij in vergelijking met het fiscale winst- niveau voor vergelijkbare Nederlandse kotters	50

Woord vooraf

Fiscale omstandigheden hebben in de praktijk een belangrijke rol gespeeld bij (investerings)beslissingen die werden genomen door ondernemers in de kottervisserij. Er is dan ook aanleiding om naast resultaten op bedrijfseconomische basis het fiscale beeld op bedrijfsniveau te bezien.

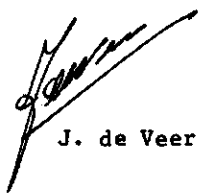
In "Visserij in cijfers" worden jaarlijks de bedrijfseconomische netto-resultaten in de verschillen takken van visserij gepubliceerd. De uitgave van dit rapport voor 1985 bevat eveneens een beeld van de fiscale resultaten op sectorniveau.

Deze publikatie geeft de fiscale uitkomsten weer voor verschillende types kottierbedrijven; voorts wordt dieper ingegaan op de fiscale factoren die het investeren in nieuwe en tweede hands kotters hebben gestimuleerd.

Bij de verzameling en bewerking van de fiscale gegevens werd assistentie verleend door de stageaïres Yvonne van Rijn en Anja van der Wiel. Voorts had drs. M. Smit een aandeel in de samenstelling van het rapport.

Tenslotte is een woord van dank op zijn plaats aan de schippers-eigenaren, de administratie- en accountantskantoren, die op basis van vrijwilligheid de gegevens beschikbaar hebben gesteld voor de berekening van de gemiddelde fiscale bedrijfsuitkomsten.

De directeur,

J. de Veer

Den Haag, oktober 1987

Samenvatting

Voor de jaren 1980 t/m 1984 berekende het LEI steeds negatieve bedrijfsresultaten voor de kottervisserij als geheel. De netto-tekorten varieerden daarbij van twee miljoen (1980) tot éénenveertig miljoen gulden (1982). In 1985 steeg dit netto-resultaat sterk tot ruim één miljoen gulden positief. Door de fiscale bril bezien lagen de bedrijfsresultaten in die jaren op een aanmerkelijk hoger niveau. Zo kon worden vastgesteld dat de fiscale winst voor sector als geheel in 1984 bijna vijftig miljoen gulden bedroeg, terwijl in 1985 een stijging optrad tot naar schatting vijffennegentig miljoen gulden. Het fiscale winstniveau van de kotterbedrijven is van betekenis omdat kottereigenaren en wellicht ook financiers zich hierop (mede) hebben gebaseerd bij het nemen van investeringsbeslissingen.

Het verschil tussen het bedrijfseconomisch netto-resultaat en de fiscale winst wordt voor een belangrijk gedeelte (90%) verklaard door de, in bedrijfseconomisch opzicht, berekende arbeidsvergoeding van de opvarende eigenaren (+ 50 miljoen in 1985) en de hogere bedrijfseconomische afschrijvingen (35 miljoen gulden).

Het fiscale winstbedrag zonder meer is een wat misleidend gegeven. Zo bleek uit dit onderzoek dat bij een ogenschijnlijk gunstige fiscale winst van f 44.000,- gemiddeld per bedrijf in 1984 ongeveer twee derde deel van de kottereigenaren minder verdiende dan aan de overige opvarenden als deelloon werd uitbetaald.

Bij een niet onbelangrijk aantal kotterbedrijven is de fiscale winst beduidend verhoogd doordat boekwinsten, behaald bij tweedehandsverkoop van schepen, werden afgetrokken van de aankoopprijs van de vervangende schepen. Dit resulteerde in lagere fiscale afschrijvingen en via de hogere fiscale winst in stijgende belastingverplichtingen. Onder kottereigenaren bestaat een duidelijke drang om verkregen liquiditeiten aan te wenden voor de financiering van een nieuw schip in plaats van het betalen van belasting. Hierdoor had het "doorschuiven" van de fiscale boekwinsten het effect van een zichzelf versterkend investeringsmechanisme. Het belang van dit mechanisme kan worden geïllustreerd met het gegeven dat bij grote kotters deze verlaging van de afschrijvingen en dus de verhoging van de fiscale winst, kon oplopen tot 100.000 à 150.000 gulden op jaarbasis. In deze gevallen werd de fiscale winst voor een belangrijk gedeelte in feite niet behaald met de visserij-uitoefening maar met gunstig verlopen transacties in tweedehands schepen.

Deze stimulerende werking van fiscale bepalingen maakt duidelijk dat hoge belastingtarieven niet een belemmering behoeven

te vormen voor de (sector)economie, zoals niet zelden wordt gesteld. Hoge belastingverplichtingen kunnen juist de economie in een sector, zoals de kottervisserij, stimuleren. Men heeft dan het idee dat de fiscus meebetaalt aan de investering, i.c. het nieuwe schip.

Een tweede fiscale stimulans om in een nieuwe of tweedehands kotter te investeren vormde de verplichting om de fiscale afschrijving te baseren op de (lage) aankoopprijs in het verleden. Ook dit had een verhogend effect op de fiscale winst, gelet op de inflatie die in de afgelopen twintig jaar is opgetreden (het algemeen prijsniveau is drie maal zo hoog geworden).

In bedrijfseconomisch opzicht werden aanmerkelijk (65%) hogere afschrijvingen berekend, in het bijzonder door het rekening houden met de stijging van de bouwkosten van de kotters. Deze stijging met de factor 4.5 overtrof nog de algemene prijsstijging.

Gemiddeld per bedrijf bezien was er in 1983 en 1984 ook in fiscaal opzicht duidelijk de tendens dat de fiscale winst van de grotere kotters lager was dan die van de kleinere. Men kan hierbij opmerken dat grote kotters hierdoor niet minder aantrekkelijk werden voor de kottereigenaren; een lage fiscale winst brengt immers lagere fiscale verplichtingen met zich mee en dat is juist een onderdeel van het streven van menig kottereigenaar. Minder belasting betalen kan echter onvoordelig zijn, zeker wanneer de ondernemer minder verdient dan hetgeen de overige opvarenden aan deelloon hebben ontvangen. En dat was toch in doorsnee het geval bij de grote kotters, ook in het relatief gunstige jaar 1985.

Voor het gemiddelde kotterbedrijf kwam de fiscale winst in 1985 uit op ongeveer 176.000 gulden; het grootste gedeelte hiervan (110.000 gulden) moet worden gezien als een vergoeding voor eigen arbeid en vermogen van de kottereigenaren. Het resterende bedrag (66.000 gulden) zou bij afschrijving op basis van de nieuwwaarde in 1985, bijna geheel moeten worden gereserveerd voor vervanging van het schip.

In 1986 trad in het algemeen een belangrijke verbetering op van de fiscale winsten ondanks een in doorsnee wat lagere besomming. Deze winststijging was het gevolg van drastische daling (met de helft) van de brandstofkosten. Hoewel er sprake is van grote verschillen tussen de afzonderlijke bedrijven kan toch in het algemeen worden gesteld dat de belastingverplichtingen van de kottereigenaren in 1987 belangrijk zullen toenemen. In het recente verleden had dit, zoals werd opgemerkt, een sterke investeringsdrang tot gevolg.

Bij de huidige beperkte mogelijkheden om in (nieuwe) schepen te investeren valt het te verwachten dat deze investeringsdrang onder andere belangrijk hogere prijzen van licenties en quota tot gevolg zal hebben.

Deelname aan een vlootsanering kan voor kottereigenaren be-

langrijke fiscale gevolgen hebben. Dat komt vooral door de lage fiscale boekwaarde van de schepen, samenhangend met de hiervoor genoemde boekwinst-aftrek. De te betalen belasting over de eindafrekeningswinst zal niet zelden op zo'n 50% van de saneringspremie uitkomen.

Doordat vrij uitvoerige (fiscale) bedrijfsuitkomsten beschikbaar zijn voor de Westduitse "kleine Hochsee fischerei" was het mogelijk om een vergelijking te maken met het fiscale winstniveau van kleinere Nederlandse kotters. Hieruit bleek dat het winstniveau van de Nederlandse kotters in 1984 en 1985 lager was dan dat van ongeveer vergelijkbare Duitse kotters. De oorzaak hiervan was vooral het hogere niveau van de besommingen van de Westduitse verse vis kotters.

1. Inleiding

Voor de jaren 1982 t/m 1984 werden door het LEI steeds negatieve bedrijfsresultaten voor de kottervisserij gepubliceerd. Voor de sector als geheel kwamen de netto-tekorten uit op 30 à 40 miljoen gulden. Zowel door overheid als bedrijfsleven werden wel eens vraagtekens geplaatst bij deze ongunstige bedrijfsresultaten, mede in relatie tot de omvangrijke vlootvernieuwing die toen plaats had. Dit vormde aanleiding om de verschillen tussen de bedrijfseconomische en de fiscale bedrijfsresultaten te onderzoeken.

Een tweede reden voor het bezien van de bedrijfsresultaten door de fiscale bril is het feit dat ondernemers zich bij hun (investerings)beslissingen mede baseren op fiscale omstandigheden. Bedrijfseconomische cijfers geven dan ook geen volledig beeld van de gang van zaken in de kottersector.

Een derde motief voor het publiceren van fiscale bedrijfsresultaten is het bieden van een mogelijkheid om de rentabiliteit van Nederlandse kotters te vergelijken met die van buitenlandse vissersschepen. In de andere Westeuropese visserijlanden worden geen visserijresultaten op bedrijfseconomische basis gepubliceerd, met uitzondering van België. Vrij uitvoerige (fiscale) gegevens zijn beschikbaar omtrent de Westduitse kleine Hochsee fischerei; bijlage 4 bevat enkele van deze gegevens ter vergelijking met (fiscale) bedrijfsresultaten van Nederlandse kotters.

Hoofdstuk 1 bevat de gemiddelde fiscale resultaten voor verschillende types kotterbedrijven. In de volgende hoofdstukken wordt stap voor stap van de fiscale uitkomsten toegerekend naar de bedrijfseconomische netto-resultaten. Achtereenvolgens worden dan in aanmerking genomen de arbeidsvergoeding voor de eigena(a)r(en), de (hogere) bedrijfseconomische afschrijvingen en de rente over het eigen vermogen.

Bij deze stappen van fiscale winst naar bedrijfseconomisch netto-resultaat wordt wat dieper ingegaan op het fiscale afschrijvingssysteem. Aan de hand van gemiddelde gegevens van steekproefbedrijven en cijfervoorbeelden wordt beschreven hoezeer fiscale regelingen het investeren in nieuwe en tweedehands kotters hebben gestimuleerd.

Hoofdstuk 5 beschrijft tenslotte hoe de fiscale en de bedrijfseconomische resultaten dienen te worden geïnterpreteerd. Daarbij wordt tevens het begrip "ondernemersinkomen" geïntroduceerd.

2. De fiscale bedrijfsresultaten in de periode 1983 t/m 1985

2.1 De gemiddelde fiscale winst van bedrijf (1983 t/m 1985)

De gemiddelde fiscale resultaten zijn in tabel 2.1 weergegeven. Deze cijfers zijn gemiddelden per bedrijf, in tegenstelling tot bedrijfseconomische netto-resultaten die door het LEI steeds per schip worden berekend.

Tabel 2.1 Gemiddelde fiscale winst per bedrijf

	1983	1984	1985 1)	Aantal bedrijven in 1985
Bedrijven met 1 schip:				
t/m 300 pk	98.000	74.000	90.000	242
300 t/m 1100 pk	101.000	93.000	119.000	110
meer dan 1100 pk	77.000	47.000	238.000	121
Bedrijven met meer schepen	250.000	265.000	638.000	62
Totaal kottervisserij	56,8 mln.	49,5 mln.	94,5 mln.	535
idem, bedrijfsec.				
netto-resultaat	-33,3 mln.	-34,2 ml.	+1,1 mln.	

1) Fiscale cijfers geraamd.

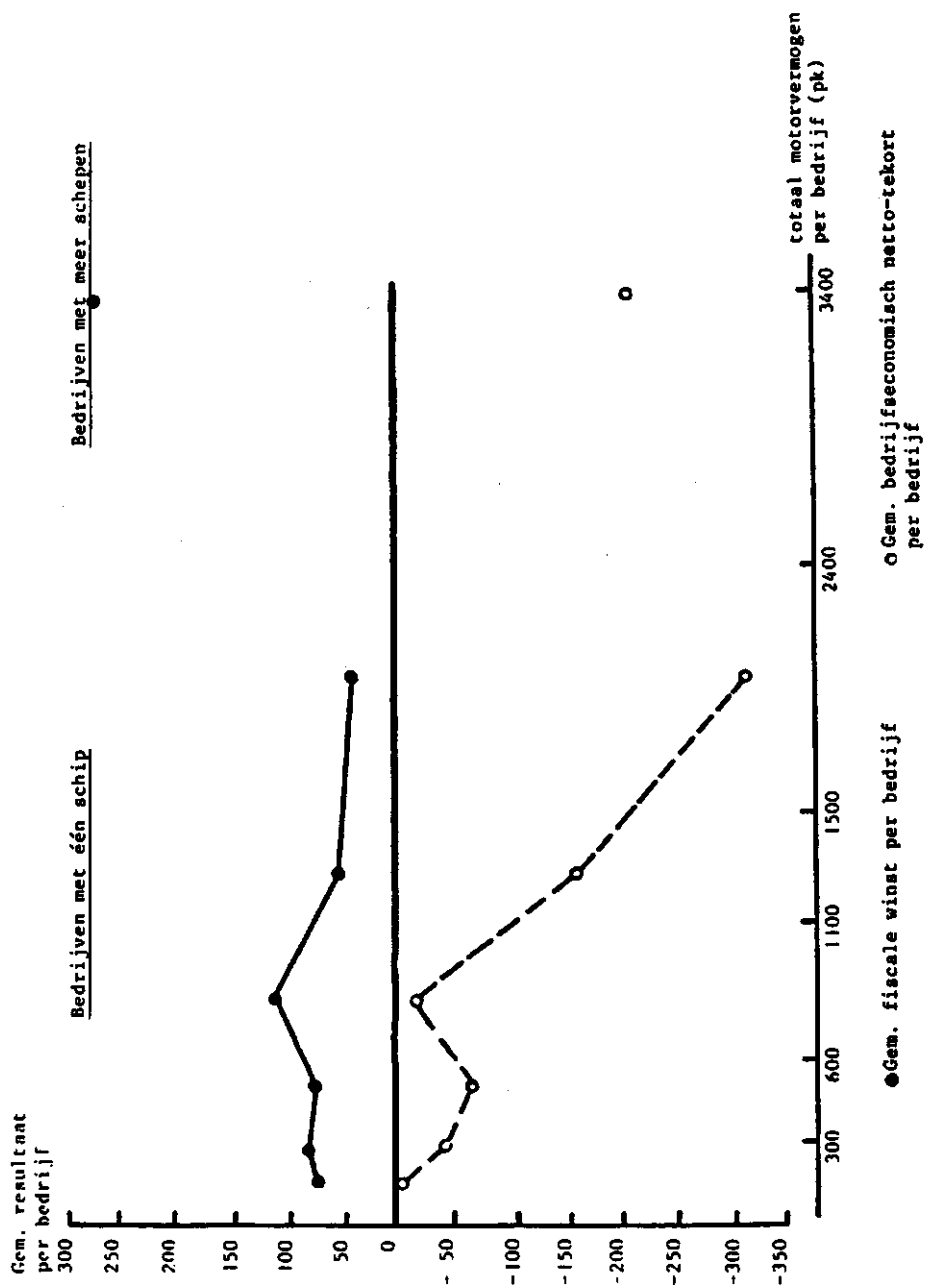
Het verloop van de fiscale uitkomsten over de verschillende jaren komt globaal overeen met het bedrijfseconomische beeld: een verslechtering in 1984 en een duidelijke verbetering in 1985.

Een andere overeenkomst tussen beide berekeningswijzen vormen de minder gunstige resultaten in 1983 en 1984 van de bedrijven met één schip boven 1100 pk.

In grafiek 2.1 komen deze lagere fiscale resultaten (in 1984) bij de bedrijven met grote kotters nog scherper naar voren. De bedrijven met meerdere schepen, vormen een duidelijke uitzondering op deze tendens in 1983 en 1984 dat de (fiscale) resultaten (boven 1100 pk) afnemen bij het groter worden van het schip.

In hoofdstuk 4 wordt nader op dit verschijnsel ingegaan. De groep kleinere bedrijven (t/m 300 pk) omvat op zichzelf weer erg uiteenlopende bedrijven. Zo hebben bedrijven met een recent nieuwgebouwde "Eurokotter" een aanzienlijk grotere omvang dan de bedrijven die deelnemen aan de garnalenvisserij op de Waddenzee. Daarbij vertoont ook de aard van de uitgeoefende visserijen beduidende verschillen. Gemiddeld gezien lagen de fiscale bedrijfs-

Figuur 2.1 Gemiddelde fiscale winst en bedrijfseconomisch netto-tekort per bedrijf in 1984

resultaten van* deze uiteenlopende bedrijfstypen toch op hetzelfde niveau, zowel in 1983 als in 1984. In figuur 2.1 is de groep t/m 300 pk nader onderscheiden in t/m 260 pk en 261 t/m 300 pk (voornamelijk 300 pk).

De in tabel 2.1 vermelde fiscale bedrijfsresultaten in 1985 moesten worden geraamd met behulp van de bekende bedrijfseconomische cijfers. Fiscale jaarrapporten worden over het algemeen geruime tijd na het verstrijken van het boekjaar opgesteld, zodat momenteel (februari 1987) te weinig fiscale cijfers beschikbaar zijn voor het opstellen van de definitieve en meer gedetailleerde fiscale uitkomsten.

Gezien de relatie tussen fiscale en bedrijfseconomische cijfers in voorgaande jaren kan worden geconcludeerd dat ook door de fiscale bril bezien, de resultaten in 1985 vooral in de grotere bedrijven verbeterden. Een benadering van de resultaten in 1986 wordt gegeven in hoofdstuk 5.

Uit tabel 2.1 blijkt voorts dat het niveau van de fiscale en de bedrijfseconomische resultaten zeer sterk verschilt. Vanuit het fiscale gezichtspunt bezien waren de resultaten van de kotturbedrijven veel gunstiger dan volgens de bedrijfseconomische cijfers. Voor de sector als geheel was het fiscale resultaat in de periode 1983 t/m 1985 84 tot 93 miljoen gulden gunstiger dan het bedrijfseconomische netto-resultaat.

In de volgende paragrafen, alsmede in de hoofdstukken 3 en 4 worden deze verschillen nader verklaard. Achtereenvolgens wordt hierbij aandacht geschonken aan de volgende oorzaken van deze verschillen:

- de arbeidsvergoeding voor opvarende eigenaren;
- de afschrijvingen;
- de rente.

2.2 Verschillen in fiscale resultaten per bedrijf

De gemiddelde fiscale winst per bedrijf in tabel 2.1 verhuult dat er grote verschillen zijn in de hoogte van de fiscale winst tussen de afzonderlijke bedrijven. Daarom is in tabel 2.2 een overzicht gegeven van de spreiding van deze fiscale resultaten.

Uit tabel 2.2. kan worden afgeleid dat in 1984 22% van alle kotturbedrijven in fiscaal opzicht verliesgevend waren. Dit percentage was het hoogst (33%) bij de grotere bedrijven (één of meer schepen boven 1100 pk); bij de kleinere bedrijven was slechts 14% verliesgevend in 1984. Gezien de duidelijke verbetering in 1985 zal dit aantal verliesgevende kotturbedrijven in dat jaar sterk zijn afgenomen, tot naar schatting 10 à 15% van alle bedrijven. Met name bij de grotere bedrijven was het aantal verliesgevende bedrijven in 1985 veel lager dan de 33% in 1984.

Tabel 2.2 Procentuele verdeling van de bedrijven naar fiscale winst per bedrijf in 1984

Fiscale winst (x f 1.000,-)	Motorvermogen			Alle be- drijven
	t/m 300 pk	300 t/m 1100 pk	meer dan 1100 pk *)	
meer dan 300	2	10	20	10
200 t/m 300	2	12	9	7
100 t/m 200	19	11	16	16
50 t/m 100	45	20	9	27
0 t/m 50	18	25	13	18
-50 t/m 0	10	11	10	10
-100 t/m -50	4	8	8	6
-200 t/m -100		3	5	3
lager of gelijk -200	—	—	10	3
Totaal	100	100	100	100

*) Inclusief bedrijven met meer schepen.

Een verliessituatie in fiscaal opzicht is bijzonder ongunstig voor een bedrijf. Dat betekent dat er geen enkele ruimte is voor de beloning van de arbeid van de ondernemer, noch van de vergoeding (rente) van het vermogen dat hij in zijn bedrijf heeft gestoken.

In 1984 kwam het gemiddeld deelloon (inclusief sociale lasten) per opvarende uit op + f 65.000,-. Wanneer voorts in aanmerking wordt genomen dat er per bedrijf gemiddeld meer dan één opvarende eigenaar is (bijna 1,5) moet voor 1984 worden gerekend moet bijna f 100.000,- arbeidsvergoeding voor de (schippers)-eigenaren.

Zo gezien was in 1984 bij ongeveer twee derde deel van de kotterbedrijven de fiscale winst onvoldoende voor de eigenaren om een arbeidsvergoeding te verdienen die gelijkwaardig is aan die van hun opvarende "maten" 1). Met dit gegeven moet ook de fiscale winst in 1985, geraamd op 94,5 miljoen gulden, worden gerelativeerd. Een groot gedeelte van deze winst bestaat in feite uit een arbeidsvergoeding van de eigenaren die gelijkwaardig dient te zijn aan die (het deelloon) van de "vreemde" arbeidskrachten.

- 1) Verreweg de meeste kotterbedrijven hebben een zogenaamd maatschapscontract voor hun bemanningsleden.

In de volgende paragrafen wordt nader beschreven welk gedeelte van de fiscale winsten moet worden gezien als een arbeidsvergoeding van de (opvarende) eigenaren 1).

2.3 Fiscale winst en arbeidsvergoeding van de opvarende eigenaren

In tabel 2.3 worden de fiscale bedrijfsuitkomsten in dezelfde vorm weergegeven als in tabel 2.1, nu echter na aftrek van een arbeidsvergoeding van de opvarende eigena(a)ren, die gelijk is aan het deelloon inclusief sociale lasten dat aan de overige bemanningsleden is betaald. De cijfers in deze tabel kunnen worden gezien als de fiscale "overwinst" 2).

De achteruitgang van de resultaten in 1984 is in dit geval sterker dan die volgens tabel 2.1, omdat het deelloon van de bemanningsleden aanmerkelijk toenam in dat jaar, in samenhang met de besommingsstijgingen.

Van de relatief hoge fiscale winst in 1985 (94,5 mln. gld.) dient in feite het grootste gedeelte (49,8 mln. gld.) te worden gezien als een vergoeding voor de arbeid aan boord, die door de (schipper)-eigenaren is verricht.

Tabel 2.3 Gemiddelde fiscale winst per bedrijf na aftrek van een arbeidsvergoeding voor de opvarende eigena(a)ren

	1983	1984	1985 *)
Bedrijven met 1 schip:			
t/m 300 pk	38.000	11.000	20.000
301 t/m 1100 pk	29.000	9.000	29.000
meer dan 1100 pk	2.000	-32.000	139.000
Bedrijven met meer schepen	122.000	113.000	444.000
Totaal kottervisserij	19,0 mln.	6,2 mln.	44,7 mln.
Idem, bedrijfsec. netto- resultaat	-33,3 mln.	-34,2 mln.	+1,1 mln.

*) Fiscale cijfers geraamd.

- 1) Verschillende accountantskantoren houden bij de opstelling van de fiscale winstberekening al wel rekening met een arbeidsvergoeding voor de eigena(a)ren. Bij het bewerken van de fiscale gegevens is steeds uitgegaan van een fiscale winst vóór aftrek van deze arbeidsvergoeding, teneinde alle bedrijven op één noemer te brengen.
- 2) In feite moet hiervan ook nog een (onbekend) gedeelte worden gereserveerd als beloning van de arbeid van de niet-opvarende eigenaren (de z.g. walschippers).

Na deze correctie van de arbeidsvergoeding van de meevarenden zijn de fiscale resultaten nog aanmerkelijk gunstiger dan de bedrijfseconomische. In belangrijke mate is dit het gevolg van de berekende afschrijvingen; in hoofdstuk 3 wordt hierop nader ingegaan.

3. Fiscale stimulansen tot investeren

3.1 Kenmerken van het fiscale afschrijvingssysteem

Afschrijven op een duurzaam bedrijfsmiddel komt neer op het jaarlijks reserveren van een gedeelte van de kasstroom uit de exploitatie ten behoeve van de vervanging van dat bedrijfsmiddel. Afschrijvingsbedragen zijn kosten die geen uitgaven vormen.

Bij het berekenen van fiscale afschrijvingen moeten bepaalde voorschriften in acht worden genomen: het berekenen moet gebeuren volgens "goed koopmansgebruik" en men moet een "bestendige gedragslijn" in acht nemen, dat wil zeggen wanneer men één maal voor een bepaald afschrijvingssysteem heeft gekozen mag men niet zomaar van methode veranderen.

In fiscaal opzicht dient de aanschafprijs van het bedrijfsmiddel in het verleden de basis te zijn voor het berekenen van de jaarlijkse afschrijving. Het berekenen van fiscale afschrijvingen voor kotterbedrijven gebeurt in de meeste gevallen volgens een percentage van deze aanschafprijs. Andere fiscaal toegestane methodes zijn afschrijven volgens een vast percentage van de boekwaarde van het bedrijfsmiddel of afschrijven volgens een jaarlijks dalend percentage van de aanschafprijs (de zogenaamde degressieve afschrijving).

Onderstaand tabel geeft een overzicht van veel voorkomende, fiscale toegepaste, afschrijvingspercentages voor de verschillende bedrijfsmiddelen van een kotterbedrijf.

Tabel 3.1 Veel toegepaste jaarlijkse fiscale afschrijvingspercentage (op basis van de aanschafprijs)

Bedrijfsmiddel	Fiscale afschrijving
Casco	5%
Motor	10% of 12½%
Apparatuur	15%, 1/6 deel of 10%
Pakhuis e.d.	4% of 5%
Transportmiddelen	20%

3.2 Het doorschuiven van behaalde boekwinsten

De hoogte van de jaarlijkse fiscale afschrijving kan nog sterk worden beïnvloed (verlaagd) door het aftrekken van de boekwinst, behaald bij verkoop van een kotter, van de aankoopprijs van het vervangend schip.

De afschrijvingsbasis voor de nieuwe kotter kan zo sterk worden verlaagd, hetgeen via lagere jaarlijkse afschrijvingen resulteert in een hogere fiscale jaarwinst. In feite wordt zo de belastingbetaling over de behaalde boekwinst gespreid over de termijn gedurende welke wordt afgeschreven. Wanneer het schip eerder wordt verkocht, zonder dat tot vervanging wordt overgegaan, zal voor het restant van deze boekwinst ineens moeten worden afgerekend met de fiscus.

In de jaren na 1979 werden bij tweedehands verkoop van kotters prijzen betaald die meestal belangrijk hoger waren dan de fiscale boekwaarden. Tabel 3.2 geeft hiervan een indruk.

Tabel 3.2 Gemiddelde fiscale boekwinsten per schip, behaald bij tweedehands verkoop (1982 t/m 1984)

	t/m 300 pk	301 t/m 1100 pk	meer dan 1100 pk
Opbrengst bij tweedehands verkoop	302.500	1.323.700	2.446.900
Fiscale boekwaarde	<u>174.400</u>	<u>305.800</u>	<u>960.500</u>
Fiscale boekwinst	128.100	1.017.900	1.486.400
Verlaging jaarlijkse af- schrijving a.g.v. door- schuiven van de boekwinst 1)	8.500	67.900	99.100
Aantal verkochte schepen in de steekproef	7	9	18

1) Uitgaande van de verdeling: 2/3 casco, 1/3 motor. Percentage afschrijving resp. 5 en 10.

Bij tweedehandsverkoop van kotters lag de opbrengstprijs in de meeste gevallen dan ver boven de fiscale boekwaarde op het moment van verkoop. Gemiddeld voor 34 waarnemingen in de LEI-steekproef maakte de fiscale boekwinst 63% uit van deze opbrengst bij tweedehands verkoop. Anders gezegd: de tweedehands opbrengst was gemiddeld ruim 2,5 maal zo hoog als de fiscale boekwaarde.

Voor deze hoge fiscale boekwaarde zijn de volgende oorzaken aan te wijzen:

- de inflatie die in het verleden is opgetreden; daarbij zijn de bouwkosten van nieuwe kotters nog sterker gestegen dan het algemeen prijsniveau (par. 3.4);
- de boekwinsten werden gerealiseerd in jaren dat een belangrijke expansie van de kottervloot plaats had. Onderlinge

concurrentie tussen de kottereigenaren bij de capaciteitsvergroting dreef de tweedehands prijzen op. Een tweedehands schip kon ook nog aantrekkelijk zijn, met name voor ondernemers die geen nieuw schip konden financieren, doordat de capaciteitsvergroting snel kon plaatsvinden;

- bij nieuwbouw werd niet zelden een hoge inruilprijs verkregen voor de "oude" kotter;
- het doorschuiven van boekwinsten in het verleden, met als gevolg een lage fiscale boekwaarde, heeft ook verhogend gewerkt op de meer recent gerealiseerde boekwinsten.

Doordat de behaalde fiscale boekwinsten werden afgetrokken van de aanschafprijzen van de vervangende schepen werd de afschrijvingsbasis voor deze schepen sterk verlaagd. Deze verlaging bedroeg bij de 34 kotters uit tabel 3.2 gemiddeld f 1.080.000,-. Via de lagere jaarlijkse afschrijvingen kwam dit neer op een verhoging van de fiscale winst met gemiddeld ruim f 72.000,- per jaar; uit tabel 3.2 blijkt dat bij de grote kotters de jaarlijkse fiscale winst met gemiddeld bijna f 100.000,- werd verhoogd.

De conclusie is dus dat bij bedrijven die regelmatig (bijvoorbeeld om de 6 à 8 jaar) hun schip vervangen een zeer belangrijk, soms wellicht overwegend deel van de jaarlijkse fiscale winst niet direct het gevolg is van de exploitatie van het schip, maar van gunstig verlopen handel in tweedehandsschepen.

3.3 Zichzelf versterkend investeringsmechanisme

In tabel 3.3 wordt het effect van de boekwinst-aftrek nog eens weergegeven aan de hand van een rekenvoorbeeld. Uitgangspunt hierbij is een (denkbeeldig) bedrijf dat het schip om de 6 jaar vervangt door een nieuwe kotter. Een investeringsgedrag dat in de afgelopen 20 jaar bepaald niet ongewoon was bij kotterbedrijven. Het doel van dit rekenvoorbeeld is om na te gaan in hoeverre het doorschuiven van fiscale boekwinsten in de praktijk heeft geleid tot hogere jaarlijkse belastingverplichtingen.

Bij dit rekenvoorbeeld zijn nog de volgende veronderstellingen gemaakt:

- de aanschafprijs, na aftrek van de behaalde boekwinst, is verdeeld over apparatuur (10%), casco (60%) en motor (30%);
- de fiscale afschrijvingspercentages zijn gesteld op resp. 5, 10 en 16,7% voor casco, motor en apparatuur;
- de opbrengst bij tweedehands verkoop is, betrekkelijk voorzichtig, geraamd op 2 à 2,5 maal de fiscale boekwaarde, op grond van de uitkomsten vermeld in tabel 3.2;
- het marginale belastingtarief is eenvoudigheidshalve gebaseerd op de belastingpercentages die in 1986 van toepassing waren. Daarbij is rekening gehouden met de belastingvrije som voor een alleenverdiener. Voor het vaststellen van dit marginale belastingtarief moest worden uitgegaan van een

fiscaal winstniveau, zonder het verhogend effect van het doorschuiven van de boekwinsten. Voor het denkbeeldige bedrijf is uitgegaan van een fiscaal winstniveau dat toeneemt van f 50.000,- in de periode 1968 t/m 1973 tot f 125.000,- vanaf 1986.

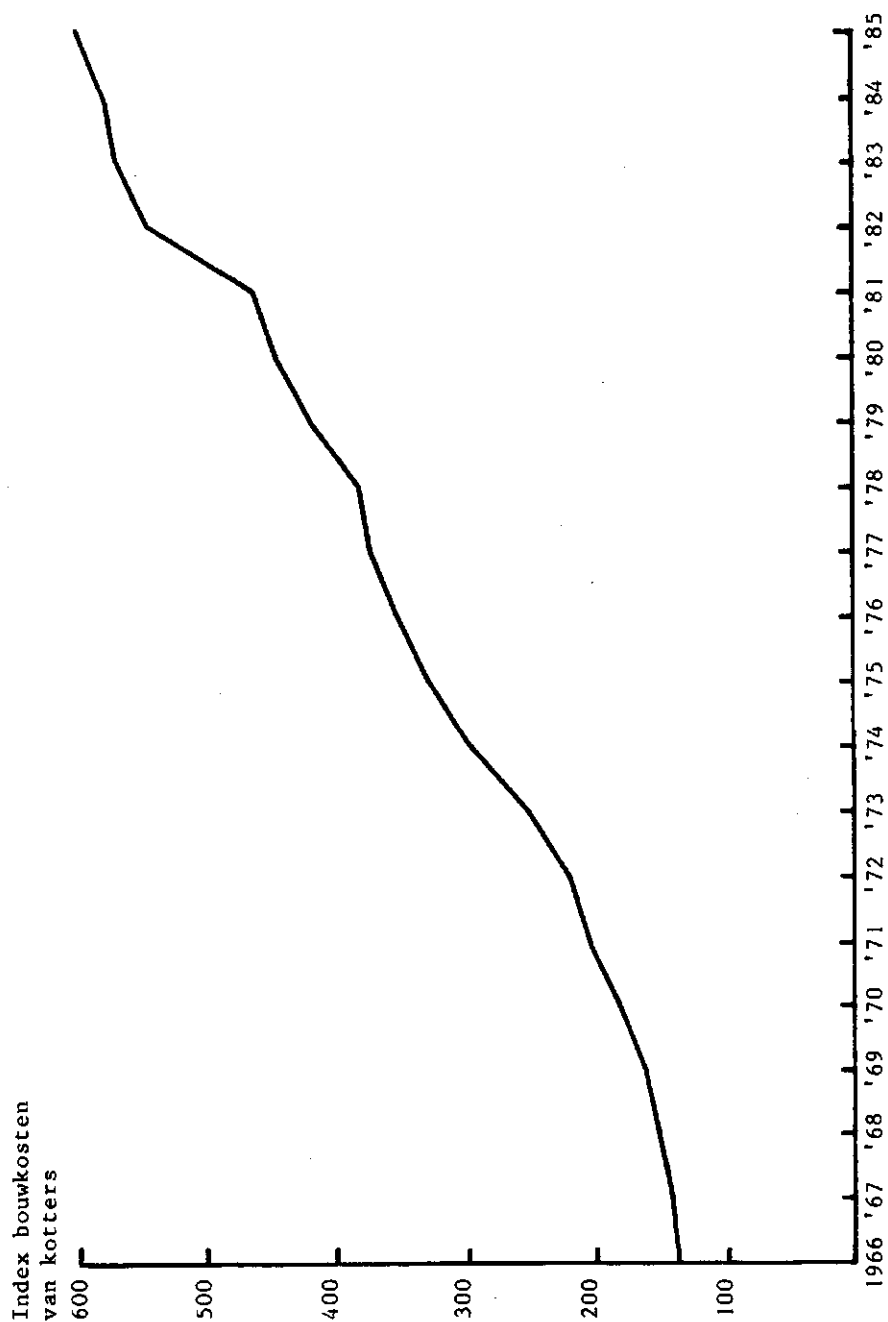
Tabel 3.3 Hogere jaarlijkse belastingverplichtingen als gevolg van doorschuiven van fiscale boekwinsten; een rekenvoorbeeld gebaseerd op praktijkcijfers (x f 1.000,-)

	Bedrijf dat nieuw schip laat bouwen in:			
	1968	1974	1980	1986
pk	600	1100	1800	2700
brt	105	200	250	400
Bouwprijs	535	1800	4500	7500
af: boekwinst vorige schip	-	305	1185	1985
Afschrijvingbasis	535	1495	3315	5515
Jaarlijkse fiscale afschrijving 1)	40	113	250	417
Idem, zonder aftrek boekwinst	40	136	342	568
Verkoop schip na 6 jaar, in het jaar:	1974	1980	1986	1992
Opbrengst bij tweedehands verkoop	600	2000	3800	
af: fiscale boekwaarde	295	815	1815	3013
Boekwinst	305	1185	1985	
	1968- 1973	1974- 1979	1980- 1985	miv 1986
Hogere fiscale jaarwinst als gevolg van doorschuiven boekwinst	-	23	92	151
Verondersteld marginaal belastingtarief	-	52%	61%	67%
Hogere jaarlijkse belastingverplichtingen	-	12	56	101

1) Casco 5%, motor 10%, apparatuur 1/6e deel.

Ondernemers die niet direct belasting behoeven te betalen over een behaalde boekwinst zullen dit als gunstig ervaren. Er hoeft niet te worden afgerekend met de fiscus zodat de opbrengst van het verkochte schip kan zorgen voor een aanzienlijk bedrag aan middelen bij de financiering van het nieuwe schip.

Figuur 3.1 Verloop index bouwkosten van kotters (1960 = 100)

Op termijn moet de belasting toch betaald worden via de hogere jaarlijkse fiscale winst (investerende bedrijven lijden over het algemeen geen verlies).

Uit het rekenvoorbeeld blijkt dat door het doorschuiven van de boekwinsten de jaarlijkse fiscale winst zo'n f 150.000,- hoger kan zijn dan zonder dit doorschuiven van boekwinsten het geval zou zijn, bij bedrijven die regelmatig in een nieuw schip investeren. De jaarlijkse belastingverplichtingen kunnen dan f 100.000,- hoger zijn dan zonder dit doorschuiven van boekwinsten het geval zou zijn.

Uit tabel 3.3 komt tevoorschijn dat het doorschuiven van behaalde boekwinsten naar het nieuwe schip werkt als een zichzelf versterkend mechanisme dat nieuwbouw stimuleert.

Kottereigenaren wilden nogal eens de belastingbetalingen verminderen door te investeren in een nieuwe, grotere kotter. Wanneer dan het "oude" schip goed werd verkocht werd de afschrijving op de nieuwe kotter flink verlaagd door het doorschuiven van de behaalde boekwinst. Hierdoor ontstonden in goede jaren al gauw weer hoge belastingverplichtingen, zoals het rekenvoorbeeld illustreert, hetgeen nieuwbouw opnieuw stimuleerde.

Uiteindelijk zal toch moeten worden afgerekend met de fiscus; bij liquiditatie of verkoop van het bedrijf kan dan een hoge belastingschuld tevoorschijn komen, zeker wanneer een behoorlijke opbrengst van het schip wordt verkregen.

3.4 Verschillen tussen fiscale en bedrijfseconomische afschrijvingen

Behalve het in de vorige paragraaf genoemde doorschuiven van boekwinsten zijn er nog twee andere belangrijke verschilpunten tussen de fiscale en de bedrijfseconomische afschrijvingen.

1. Een belangrijk verschil ontstaat doordat de bedrijfseconomische afschrijvingen worden gebaseerd op de vervangings-nieuwwaarde van de kotters.
In de afgelopen 20 jaar zijn de bouwkosten van de kotters regelmatig gestegen, zoals blijkt uit figuur 3.1.
Door de voortdurende stijging van de bouwkosten van kotters kost een nieuw schip momenteel ongeveer 4,5 maal zoveel als in 1966. Deze prijsstijging van visserijvaartuigen overtrof de algemene inflatie in de periode 1966 tot heden; het algemeen prijsniveau is in deze periode namelijk drie maal zo hoog geworden.
Het zal duidelijk zijn dat de bedrijfseconomische afschrijving door dit uitgangspunt van de nieuwbouwwaarde in het betreffende boekjaar veel hoger kan uitkomen dan de fiscale afschrijving, die gebaseerd is op de aanschafprijs in het verleden. In feite heeft het fiscale afschrijvingssysteem

met in het algemeen jaarlijks gelijkblijvende afschrijvingsbedragen, mede de nieuwbouw van kotters gestimuleerd (nog afgezien van het hiervoor genoemde doorschuiven van boekwinsten). Een voortgaande inflatie, zoals in het verleden het geval was, heeft op zichzelf het gevolg dat het verschil tussen opbrengsten en kosten (de fiscale winst), steeds toeneemt. Deze inflatoire stijging van de fiscale winst wordt nog vergroot wanneer de afschrijvingsbedragen elk jaar gelijkblijven 1). Dit leidt dan tot grotere belastingverplichtingen hetgeen voor menig kottereigenaar een stimulans vormde om in een nieuw, duurder schip te investeren. Daardoor konden de fiscale afschrijvingen in feite meestijgen met de bouwkostenstijging en zo werd in zekere zin het afschrijven op basis van de vervangingsnieuwwaarde benaderd.

2. Bij het LEI-afschrijvingssysteem wordt de eis gesteld dat in de eerste helft van de levensduur van schip en motor reeds $+ 2/3$ deel wordt afgeschreven. Hieraan ligt de gedachte ten grondslag dat de exploitatie van een vissersschip gepaard gaat met vrij grote risico's, zodat in de eerste jaren reeds een behoorlijk groot gedeelte van de nieuwwaarde moet worden terug verdiend.

Tabel 3.4 Kenmerken van het bedrijfseconomische afschrijvingssysteem dat door het LEI wordt toegepast

	Afschrijvings- termijn	Afschrijving le jaar *)	Jaarlijkse daling
Casco	20 jaar	6,7%	0,2%
Motor	10 jaar	17,2%	1,6%
Apparatuur	6 jaar	1/6 deel	0%

- *) Van de vervangingsnieuwwaarde in het betreffende boekjaar verminderd met het WIR-percentag (t/m 1985, met ingang van 1986 zonder deze aftrek).

Een bijkomend motief voor het toepassen van een degressief afschrijvingssysteem is het toenemen van de onderhoudskosten bij het ouder worden van het schip; met deze degressie worden dan de totale capaciteitskosten enigszins geëgaliseerd, afgezien van het risico-element.

- 1) Gedeeltelijk heeft men hiervoor compensatie kunnen verkrijgen door het toepassen van de fiscaal toegestane vermogensaftrek.

Figuur 3.2 Jaarlijkse fiscale en bedrijfseconomische afschrijving, (voorbeeld) kotter van 1200 pk, 240 brt, bouwjaar 1973

In figuur 3.2 wordt het verloop van de fiscale en de bedrijfseconomische afschrijving geïllustreerd aan de hand van een 1200 pk kotter, in de vaart gekomen in 1973. Vanwege de investeringshauze in de periode 1972 t/m 1974 kan dit voorbeeld model staan voor veel kotterbedrijven.

Uit figuur 3.2 blijkt hoezeer de bedrijfseconomische afschrijvingen de fiscale overtreffen, vooral in de eerste jaren van de levensduur 1). Dit komt dan vooral door de beide in deze paragraaf genoemde oorzaken: stijgende bouwkosten (vooral in de periode 1973 tot 1977) en de hogere afschrijving in de eerste jaren van de levensduur (het zogenaamde degressieve afschrijvingssysteem).

Bij dit voorbeeld moet nog worden opgemerkt dat in vrij veel gevallen de samenhang tussen fiscale en bedrijfseconomische afschrijving anders kan zijn. Met name betreft dit tweedehands gekochte kotters, waarbij de fiscale afschrijving wel eens hoger kan uitvallen dan de bedrijfseconomische. Hoge tweedehands prijzen, die de basis vormen van de fiscale afschrijving, kunnen hiervan dan de oorzaak zijn.

Tabel 3.5 bevat een overzicht van zowel de fiscale als de bedrijfseconomische afschrijving, per bedrijf gemiddeld.

Tabel 3.5 Fiscale en bedrijfseconomische afschrijving, gemiddeld per bedrijf, in 1984 en 1985 (x f 1.000,-)

	1984		1985	
	fis- caal	bedr.- econ.	fis- caal *)	bedr.- econ.
Bedrijven met één schip:				
t/m 300 pk	25,9	47,3	29,8	51,7
301 t/m 1100 pk	49,6	103,1	56,5	106,3
meer dan 1100 pk	180,2	342,6	163,9	350,3
Bedrijven met meer schepen	338,7	550,8	409,8	657,6
Totaal kottervisserij (mln.gld.)	53,3	87,2	58,8	94,1

*) Geraamd met behulp van bedrijfseconomische afschrijvingen, door middel van de relatie tussen beide afschrijvingsmethoden in 1984.

- 1) Omdat het effect van het doorschuiven van boekwinsten reeds hiervoor is geïllustreerd, is in dit voorbeeld uitgegaan van de bouwpijs, zonder aftrek van een boekwinst.

Omdat over 1985 nog niet voldoende fiscale gegevens waren ontvangen zijn de fiscale afschrijvingsbedragen voor dat jaar geraamd op basis van de reeds bekende bedrijfseconomische afschrijvingen. Deze raming was mogelijk omdat in de meeste gevallen een nauwe samenhang tussen de beide afschrijvingsmethoden bestaat (in bijlage 2 wordt hierop nader ingegaan).

De drie hiervoor besproken verschilpunten hebben tot gevolg dat de bedrijfseconomische afschrijvingsbedragen 1,6 tot 2 maal zo hoog uitkomen als de fiscale.

4. Van fiscale naar bedrijfseconomische bedrijfsresultaten

4.1 Betaalde en berekende rente

In het voorgaande zijn twee belangrijke verschillen tussen de fiscale en de bedrijfseconomische resultaten aan de orde gekomen: de arbeidsvergoeding voor een opvarende eigenaar (het berekende deelloon) en de afschrijvingskosten. Beide verschilpunten leiden tot een aanzienlijk lager niveau van de bedrijfseconomische resultaten.

Een derde belangrijke verschilpunt wordt gevormd door de rentekosten. Op de verlies- en winstrekening die in de fiscale jaarrapporten is opgenomen is steeds de betaalde rente vermeld. Daarnaast kan er nog een aparte post "ontvangen rente" zijn opgenomen; soms is dit bedrag in mindering gebracht op de betaalde rente. Wanneer de betaalde rente als kosten is opgenomen is een zuivere vergelijking tussen de resultaten van afzonderlijke bedrijven niet mogelijk. Immers het ene bedrijf kan met veel geleend geld zijn gefinancierd, terwijl een ander bedrijf, met een vergelijkbaar schip, geen of nauwelijks geld heeft geleend. Van vergelijkbaarheid is in dit geval dus sprake wanneer het schip in beide gevallen ongeveer even groot en even oud is.

Deze grote verschillen in de hoogte van het vreemd vermogen kunnen dan het gevolg zijn van gunstiger bedrijfsresultaten en ook van voordelige transacties met tweedehandsschepen bij het laatstgenoemde bedrijf. Zo kunnen grote verschillen in rentekosten en dus in de fiscale winst ontstaan die niet samenhangen met de exploitatie van het schip, doch voortvloeien uit de wijze van financiering.

Het is juist de bedoeling van de bedrijfseconomische opbrengsten en kostenberekening om echte "visserijresultaten" weer te geven, die gezuiverd zijn van andere resultaten bepalende factoren. Daarom worden in dit geval de rentekosten op één noemer gebracht door het gehele vermogen dat in het schip is geïnvesteerd als uitgangspunt te nemen.

De bedrijfseconomische rente is voorts gebaseerd op een rekenrente die (in geringe mate) kan afwijken van het rentepercentage dat door de financier in rekening is gebracht.

In tabel 4.1 zijn de betaalde en de berekende rente, gemiddeld per bedrijf, weergegeven.

Er ontstaan dus aanzienlijke verschillen tussen de betaalde rente per bedrijf en de rente die door het LEI wordt berekend op basis van het (gehele) vermogen dat in het schip is geïnvesteerd. Dit verschil loopt op tot f 115.600,- bij de grootste bedrijven.

Het verschil tussen de bedrijfseconomische en de betaalde rente vormt dus de rente over het gedeelte van het vermogen waarvoor geen leningen c.q. kredieten van derden zijn aangetrokken, ofwel het eigen vermogen.

Tabel 4.1 Betaalde en berekende rente, gemiddeld per bedrijf in 1984 en 1985

	1984		1985 1)	
	be- taald 2)	be- rekend	be- taald 2)	be- rekend
	(rente bedrag x f 1.000,-)			
Bedrijven met één schip:				
t/m 300 pk	18,3	29,9	18,1	29,6
301 t/m 1100 pk	33,3	40,5	29,8	36,3
meer dan 1100 pk	142,5	192,7	128,4	173,5
Bedrijven met meer schepen	198,6	301,8	224,5	340,1
Totaal kottervisserij (mln. gld.)	36,8	46,2	36,6	45,9

- 1) De betaalde rente geraamd, op grond van de berekende rente in 1985.
- 2) In voorkomende gevallen verminderd met de ontvangen rente.

4.2 Van fiscale winst naar bedrijfseconomisch netto-resultaat

De drie belangrijke verschilpunten tussen de fiscale en de bedrijfseconomische resultatenberekening zijn in tabel 4.2 weer-gegeven in de vorm van aftrekkosten van de fiscale winst in 1984 en 1985. Te zamen leiden deze aftrekkosten ertoe dat het bedrijfseconomisch netto-resultaat op een aanzienlijk lager niveau ligt dan de fiscale winst.

Er komt ook nog een post "overige verschillen voor". Dit is een niet geheel te verklaren restpost. Eén van de oorzaken van dit verschil ontstaat door het verschil in uitgangspunt van de resultatenberekening: het bedrijf bij de fiscale cijfers en het schip bij de berekening van het netto-resultaat. Om de resultaten te kunnen vergelijken zijn de bedrijfseconomische cijfers per schip waar nodig weer tot één bedrijf samengevoegd 3). Een wat andere wijze van resultatenberekening gebeurt ook nog met betrekking tot onderhoudskosten van het schip. In fiscaal opzicht worden deze bedragen in een bepaald jaar geheel ten laste van het resultaat gebracht, terwijl bij de bedrijfseconomische benadering voor deze kosten een vier jaars gemiddelde wordt berekend.

- 3) Niet alleen bij bedrijven met meer schepen, maar ook in de gevallen dat bij een bedrijf binnen het jaar een schip werd vervangen door een ander.

Tabel 4.2 Van fiscale winst naar bedrijfseconomisch netto-resultaat, 1984 en 1985

	Gemiddeld in guldens per bedrijf				Kotter- visse- rij als geheel (mln. gld.)
	Bedrijven met 1 schip			Bedrijf- met meer schepen	
	t/m 300 pk	301 t/m 1100 pk	meer dan 1100 pk		
Fiscale winst 1984	73.900	93.200	47.200	265.000	49,4
- Deellonen eigenaren	62.600	84.300	79.600	152.000	43,2
- Rente over het eigen vermogen	11.600	7.200	50.200	103.200	9,4
- Hogere bedrijfs-economische afschrijvingen	21.400	53.500	162.400	212.100	34,0
Overige verschillen	+2.300	+12.500	+24.800	-5.800	+3,0
Bedrijfseconomisch netto-result. 1984	-19.400	-39.300	-220.200	-208.100	-34,2
Fiscale winst 1985 1)	89.600	119.400	237.800	637.500	94,5
- Deellonen eigen.	69.900	90.500	98.800	193.600	49,8
- Rente over het eigen vermogen	11.500	6.500	45.100	115.600	9,3
- Hogere bedrijfs-economische afschrijvingen	21.900	49.800	186.400	247.800	35,2
Overige verschillen	+2.900	+13.900	+33.100	-8.200	+0,9
Bedrijfseconomisch netto-resultaat 1985	-10.800	-13.500	-59.400	+72.300	+1,1

1) Geraamd op basis van de bedrijfseconomische uitkomsten.

Uit tabel 4.2 kunnen nog de volgende conclusies worden getrokken:

- Zowel in bedrijfseconomisch opzicht, als gezien door de fiscale bril, verbeterden de bedrijfsuitkomsten in 1985; daarbij trad de meeste vooruitgang op bij de grote bedrijven.
- In 1984 was het resultaat van de bedrijven met één schip boven 1100 pk aanzienlijk lager dan dat van de bedrijven met kleinere schepen, zowel in fiscaal als in bedrijfseconomisch opzicht (zoals ook al werd opgemerkt bij figuur 2.1).
- In 1985 nemen gemiddeld gezien de fiscale winsten toe bij het groter worden van het bedrijf. In bedrijfseconomisch op-

- zicht is dit niet zo. Integendeel, met name bij de bedrijven met één schip daalt het netto-resultaat bij het groter worden van het bedrijf. Dit is vooral het gevolg van de correctie op de afschrijvingen. Zowel de fiscale als de bedrijfseconomische afschrijvingen nemen sterk toe bij de grotere bedrijven (tabel 3.4). Daardoor neemt ook het absolute verschil tussen deze beide afschrijvingsbedragen sterk toe en overtreft een toename van de fiscale winst bij het groter worden van het bedrijf (binnen de categorie met één schip).
- Opmerkelijk is de beduidend hogere fiscale winst bij de grootste bedrijven. Hieruit kan niet zonder meer worden afgeleid dat deze bedrijven zoveel beter renderen dan bijvoorbeeld de bedrijven met één schip boven 1100 pk. Bij de grootste bedrijven is ook meer onbetaalde arbeid en onbetaald vermogen (eigen vermogen) ingezet. Wanneer rekening wordt gehouden met deze onbetaalde kosten (deellonen eigenaren en rente over het eigen vermogen) ontstaat een "overwinst" bij de grootste bedrijven die niet in dezelfde mate gunstiger is als de fiscale winst zonder meer. Hierbij moet ook nog bedacht worden dat bij de grootste bedrijven meer firmanten aanspraak maken op het bedrijfsresultaat dan bij de overige bedrijven.
 - Voor de kleinere en middelgrote bedrijven is het berekende deelloon van de eigenaren het grootste verschilpunt tussen de fiscale en de bedrijfseconomische cijfers. Bij de grote bedrijven, met één of meer schepen boven 1100 pk, zijn de afschrijvingsverschillen het meest van invloed op het lagere niveau van de bedrijfseconomische netto-resultaten.
 - Voor de sector als geheel, en dus ook voor het gemiddelde kotterbedrijf, wordt het verschil tussen de fiscale winst en het veel lagere bedrijfseconomische netto-resultaat voor 90% verklaard door het berekende deelloon voor de eigena(a)r(en) en de hogere bedrijfseconomische afschrijving.

5. Enkele fiscale omstandigheden voor de kotterbedrijven in 1987

5.1 Het jaar 1986

Voorlopige uitkomsten over 1986 wijzen op een daling van de totale besomming van de kottervloot in 1986 met 4,5%. Het niveau van de visprijzen was in het algemeen gelijk of hoger in vergelijking met 1985; bij de opbrengstdaling speelde dan ook de vermindering van de vlootinzet in 1986 een rol. Deze inzetvermindering kwam ook tot uiting in een vermindering van het brandstofverbruik van de kotters.

Het kostenniveau werd bij de bedrijven zeer sterk beïnvloed door de lagere gasolie prijs (+ 70 cent per liter gemiddeld in 1985, + 35 cent in 1986). Hierdoor was het bedrijfseconomisch netto-resultaat in 1986 belangrijk hoger dan de uitkomst in 1985 (36 miljoen gulden tegenover 1 miljoen gulden).

De fiscale winst van de bedrijven is nog sterker toegenomen, omdat in dit opzicht de (hogere) arbeidsvergoeding voor de eigenaren daar nog bijkomt. Op grond van de bedrijfseconomische cijfers kan de fiscale winst over 1986 voor een gemiddelde kotterbedrijf worden geschat op f 275.000,- (f 180.000,- in 1985).

Voor een belangrijk gedeelte van de kotterbedrijven was deze verbetering van het bedrijfsresultaat in 1986 van groot belang, omdat de jaren 1982 tot en met 1984, ook door de fiscale bril bezien, slecht waren. Dit geldt met name voor relatief veel bedrijven met tweedehands gekochte schepen; in de meeste gevallen werden deze schepen voor hoge prijzen gekocht, terwijl bovendien de financiering ervan niet zozeer werd begunstigd door een erg hoge prijs van het verkochte schip.

Bij bovengenoemde gemiddelde cijfers moet worden bedacht dat de verschillen in de fiscale resultaten tussen de individuele bedrijven steeds zeer groot zijn. Wanneer de fiscale resultaten, zoals in 1986, over het algemeen gunstig zijn is er toch nog een niet onbelangrijk aantal bedrijven met een ontoereikend niveau van de fiscale winst, speciaal wanneer een "redelijke" arbeidsvergoeding voor de eigenaren in aanmerking wordt genomen.

De belangrijke verbetering van de bedrijfsresultaten in 1986 heeft tot gevolg dat de belastingverplichtingen in 1987 sterk toenemen. In het verleden leidde dit zeer duidelijk tot een sterke drang om te investeren in een nieuwe of tweedehandskotter. Het geld liever in een nieuw schip steken dan het betalen aan de fiscus is een vrij algemene voorkeur bij kottereigenaren. Door de licentieregeling en de strenger wordende controle op de individuele quota is deze "uitweg" nu minder goed te realiseren. Momenteel kan worden geconstateerd dat het investeren in ander opzicht, met name in licenties en individuele contingenten, toe-

neemt. Met als gevolg (zeer) hoge prijzen voor deze niet-materiële bedrijfsmiddelen.

Hoge fiscale verplichtingen kunnen voorts tot gevolg hebben dat meer kotterbedrijven worden omgezet in de BV-vorm. Aan het eind van 1985 had + 17,5% van de bedrijven de BV-vorm. In dat jaar viel reeds een stijging van het aantal BV's te constateren. Naar aanleiding van de fiscale resultaten over 1986 zullen waarschijnlijk meer ondernemers gebruik willen maken van het 43% Vpb-tarief in plaats van te worden aangeslagen volgens een hoger IB-tarief.

5.2 Fiscale consequenties bij sanering

Een zeer hoge prioriteit bij het visserijbeleid is momenteel (augustus 1987) het tot stand te brengen van een aanzienlijke vermindering van de vlootcapaciteit. Daartoe wordt een saneringspremie per ingeleverde BRT in het vooruitzicht gesteld. De exacte hoogte van deze premie is momenteel nog in discussie.

Deelname aan de saneringsoperatie, met beëindiging van het bedrijf kan voor de betrokken ondernemers belangrijke fiscale consequenties hebben. Uit par. 3.3 blijkt dat de fiscale waarde van de schepen in veel gevallen erg laag is doordat boekwinsten in aftrek werden gebracht op de aankoop prijs van het vervangende schip. Bij sanering zal dan ook, zeker bij een enigszins redelijke opbrengst van de kotter, als nog met de fiscus moeten worden afgerekend.

Een opbrengst van het tong- en scholcontingent zal in de meeste gevallen betekenen dat omvangrijke stille reserves zichtbaar worden. Dit individuele contingent werd immers meestal om niet verkregen. Bij wijze van voorbeeld wordt in tabel 5.1 een benadering gegeven van de hoogte van de belasting over de eindafrekeningswinst, die bij sanering zou kunnen ontstaan.

Bij dit rekenvoorbeeld zijn de volgende veronderstellingen gemaakt:

- Er is gerekend met een saneringspremie van 1500 ECU, verminderd met 20% BTW.
- De opbrengst van het schip is gesteld op 75% van de bedrijfseconomische boekwaarde; dit betekent een lage opbrengst, gezien de verkoopprijzen voor deze kotters in het recente verleden.
- Er is uitgegaan van een betrekkelijk laag contingent (9 ton tong en 63 ton schol). De opbrengst is nogal laag vergeleken met huidige (augustus 1987) prijzen, omdat ervan uit is gegaan dat bij een enigszins omvangrijke sanering vrij veel tong en schol contingenten zullen worden aangeboden.
- Verondersteld is dat op verzoek van de ondernemer het bijzonder (20-54%) tarief voor de inkomstenbelasting wordt toegepast.

Tabel 5.1 Fiscale consequenties bij sanering; een rekenvoorbeeld voor een doorsnee-kotter van 1200 pk, bouwjaar 1973

Opbrengst schip	f	900.000,-
Saneringsuitkering	"	624.700,-
Opbrengst tong en scholquotum	"	185.000,-
Totaal	"	1.709.700,-
Fiscale boekwaarde schip	-"	950.000,-
Eindafrekeningswinst	f	759.700,-
Belasting hierover	f	396.500,- = 52,2%

De werkelijk te betalen belasting over de eindafrekeningswinst zal van geval tot geval zeer uiteenlopen. De fiscale boekwaarde van het schip is hiervoor een belangrijk bepalende factor. Voorts zal het vooral van de hoogte van het vreemd vermogen afhangen of de betreffende kottereigenaar per saldo nog een kapitaal uit zijn bedrijf zal overhouden. Uit dit voorbeeld zal duidelijk worden dat het voor kottereigenaren wenselijk is om zich te laten adviseren door een ter zake kundig accountants- of boekhoudkantoor, wanneer deelname aan de sanering wordt overwogen. Tenslotte moet in dit verband nog worden gewezen op de eventueel terug te betalen WIR-premie. Wanneer binnen een termijn van acht jaar na in gebruikneming van het schip verkoop plaatsvindt dient de WIR-premie terugbetaald te worden op basis van de verkregen verkoopopbrengst. In het rekenvoorbeeld uit tabel 5.1 kan dit dan neerkomen op een terug te betalen premie van f 112.500,-.

6. De interpretatie van fiscale en bedrijfseconomische resultaten

6.1 De behoefte aan informatie over visserij-uitkomsten

Zoals uit het voorgaande hoofdstuk blijkt is het niveau van het bedrijfseconomisch netto-resultaat steeds aanzienlijk lager dan het fiscale winstniveau. De vraag ontstaat dan welke informatie de beide soorten uitkomsten geven.

Deze vraag kan het beste worden beantwoord tegen de achtergrond van de informatiebehoefte die er bestaat, respectievelijk zou kunnen bestaan, ten aanzien van de resultaten van visserij-bedrijven. De berekening van bedrijfsresultaten dient immers geen doel op zichzelf te zijn. Er wordt informatie geproduceerd met een bepaalde bedoeling. In het algemeen gesteld gaat het om informatie ten behoeve van beleid; als het goed is leidt dit soort informatie tot betere beslissingen.

De gebruikers van informatie over bedrijfsresultaten in de visserij zijn, of kunnen zijn:

- de visserijondernemers;
- boekhoud- c.q. accountantskantoren met visserijbedrijven onder hun clientèle;
- toeleveranciers en afnemers van de visserijbedrijven. In dit verband moeten ook speciaal de financiers worden genoemd;
- visserijorganisaties die de belangen van de vissers behartigen;
- de overheid, naast de landelijke ook de provinciale en de gemeentelijke overheden.

In de volgende paragrafen wordt gezien in hoeverre de verschillende financiële kengetallen kunnen voorzien in de informatiebehoefte van verschillende gebruikers.

6.2 De fiscale winst als informatiebron

Vooropgesteld moet worden dat de regels voor de fiscale winstberekening zijn gemaakt ten behoeve van het berekenen van de te betalen belasting; daarbij is in het algemeen niet gedacht aan een winstberekening ten behoeve van het bedrijfsbeheer.

Ondernemers die zich bij hun bedrijfsbeleid willen oriënteren op de fiscale winst dienen dan ook bedacht te zijn op misleidende informatie. Bezwaren van de fiscale winst zijn in dit opzicht:

- er blijkt niet direct over hoeveel eigenaren de fiscale winst moeten worden verdeeld. Bovendien is in de kosten geen arbeidsvergoeding voor de eigena(a)r(en) begrepen. Zo kan

een fiscale winst van bijvoorbeeld f 100.000,- op het eerste gezicht gunstig lijken. Wanneer er echter twee firmanten zijn is een inkomen van f 50.000,- niet zo hoog en eigenlijk laag wanneer aan de overige bemanningsleden in hetzelfde jaar een deelloon van bijvoorbeeld f 75.000,- is uitbetaald.

- een verandering van het aantal firmanten kan tot een misleidende niveauverandering van de fiscale winst leiden. Wanneer bijvoorbeeld de zoon van de eigenaar medefirmant wordt van het bedrijf zal aan hem geen deelloon meer worden uitbetaald, terwijl dit voorheen wel het geval was. Hierdoor zullen de (loon)kosten aanmerkelijk dalen en dus de fiscale winst stijgen zonder dat de winstgevendheid is verbeterd. De fiscale winst komt nu echter aan één persoon meer ten goede. Ook een wijziging in de rechtsvorm (bijvoorbeeld omzetting in een BV) kan tot een belangrijke verandering in het winstbedrag leiden (daling) zonder dat er bedrijfseconomisch gezien, in wezen iets veranderd is 1).
- de fiscale winst geeft niet alleen het echte visserijresultaat weer, doch is vermengd met handels- en financieringsresultaten. In het eerste geval door het verlagen van de afschrijving met boekwinsten (par. 3.2) in het tweede geval doordat slechts over een gedeelte van het ingezette vermogen, namelijk het vreemd vermogen, rente als kosten wordt opgenomen. Een bedrijf dat uitsluitend met eigen vermogen is gefinancierd heeft dan onder overigens gelijkblijvende omstandigheden, een aanmerkelijk hogere winst dan een bedrijf dat relatief veel vreemd vermogen heeft opgenomen.
- er kan sprake zijn van een gunstig fiscaal winstniveau terwijl toch noodzakelijke vervanging van het schip, zeker door een nieuwe kotter, problemen kan opleveren. Dit komt vooral voor bij bedrijven met een kleinere, oudere kotter. Door de lage afschrijvingskosten, op basis van een lage aankoop prijs in het verleden, kan een hoge fiscale winst ontstaan. Deze bedrijven kunnen echter niet profiteren van een hoge tweedehands prijs voor hun kotter. Wanneer dan, via de afschrijving, weinig is gereserveerd kan een (noodzakelijke) vervanging problematisch worden. Bij een niet onbelangrijk aantal kleinere kotterbedrijven is dit het geval.

Geconcludeerd moet dan ook worden dat de fiscale resultatenberekening niet zo goed bruikbaar is voor het verkrijgen van een inzicht in de gang van zaken in het bedrijf.

Sommige boekhoud- c.q. accountantskantoren hebben eerdergenoemde bezwaren ondervangen door naast de fiscale nog een commerciële berekening van de winst in het rapport op te nemen. In deze gevallen zijn de afschrijvingskosten gezuiverd van de behaalde

1) In bijlage 1 wordt nader ingegaan op de fiscale winstberekening bij besloten vennootschappen.

boekwinsten en bovendien zijn kostenbedragen opgevoerd voor eigen arbeid en eigen vermogen van de firmanten.

Het eindresultaat, de commerciële winst, geeft dan wel een bruikbaar inzicht in het eigenlijke visserijresultaat. Deze winst kan dan worden gezien als een beloning voor het uitgeoefende ondernemerschap. Een verlies in dit opzicht kan betekenen dat de kottereigenaar minder heeft verdiend dan wanneer hij bij een ander was gaan varen en/of dat hij een hoger inkomen uit zijn vermogen had behaald wanneer hij dit bijvoorbeeld had belegd in de vorm van een spaardeposito.

Een gemiddeld kotterbedrijf is tegenwoordig een miljoenenbedrijf, zowel naar omzet als naar het geïnvesteerde kapitaal gemeten. Dat vereist toch eigenlijk goede informatie over de gang van zaken in het bedrijf. De informatie die dient te worden geraadpleegd vloeit voort uit enkele hoofdvragen die iedere ondernemer zich steeds weer dient te stellen:

- hoe hoog is het inkomen dat ik aan mijn bedrijf kan onttrekken zonder dat het bedrijf wordt uitgehold?
- kan ik aan mijn (vaste) verplichtingen voldoen?
- welke ruimte is er om tegenvallers op te vangen?
- wordt er genoeg gereserveerd om het schip, wanneer het nodig is, te vervangen?

Wanneer het jaarrapport van een bedrijf alleen een fiscale winstberekening bevat zullen deze vragen niet zo goed beantwoord kunnen worden. Kottereigenaren die deze informatiebehoefte hebben doen er dan ook goed aan een commerciële winstberekening in hun jaarrapport te laten opnemen. Voorts zijn er nog wel andere, vrij eenvoudige, financiële kengetallen die het jaarrapport beter geschikt maken als bron van informatie ten behoeve van het bedrijfsbeheer. De boekhouder of accountant van het bedrijf kan in dit opzicht waardevolle adviezen geven.

Van de overige informatiegebruikers genoemd in par. 6.1 zullen het vooral de financiers zijn die kennis nemen van de fiscale jaarresultaten. De onvolkomenheden van de fiscale winstberekening zijn bij hen natuurlijk goed bekend. Zij kunnen zich dan ook, desnoods via aangepaste becijferingen, een redelijk goed beeld vormen van de rentabiliteit van een bedrijf.

Visserijorganisaties en overheid zullen in het algemeen niet op de hoogte zijn van fiscale bedrijfsresultaten. Inzicht in de eigenaardigheden van een fiscale winstberekening is toch van belang, speciaal ter verkrijging van een goed beeld van de investeringsmotieven. Fiscale omstandigheden hebben de investeringen in nieuwe kotters sterk gestimuleerd, zoals in hoofdstuk 3, met cijfervoorbeelden is geïllustreerd.

Internationale omstandigheden gaan steeds meer de nationale visserij beïnvloeden. Hierdoor zal toch bij de overheid en de visserijorganisaties de behoefte bestaan om een beeld te krijgen van de bedrijfsresultaten in de Nederlandse visserij, in verhou-

ding tot de rentabiliteit van buitenlandse visserijen. Fiscale winstcijfers kunnen dan een goed uitgangspunt vormen voor een dergelijke vergelijking. Bedrijfseconomische resultaten, worden met uitzondering van België, niet gepubliceerd.

In bijlage 4 is deze internationale vergelijking toegepast door de gemiddelde fiscale bedrijfsresultaten van kleinere Nederlandse kotters te vergelijken met die van Westduitse kotters. Hieruit blijkt dat de Westduitse kotters van de "kleine Hochsee fischerei" zowel in 1984 als in 1985 in doorsnee een hoger winst-niveau hadden dan min of meer vergelijkbare Nederlandse kotters.

6.3 Het bedrijfseconomisch netto-resultaat als informatiebron

Sinds + 40 jaar publiceert het LEI jaarlijks bedrijfseconomische netto-resultaten in de kottervisserij en andere takken van visserij. Dit netto-resultaat is een saldo na aftrek van een arbeidsvergoeding van de eigenaar en de rente over het gehele vermogen dat in het schip is geïnvesteerd 1). Het netto-resultaat kan dan ook worden gezien als een beloning voor het uitgeoefende ondernemerschap.

Het lijkt merkwaardig dat in de jaren 1980 t/m 1984 door het LEI steeds negatieve resultaten werden berekend voor de sector als geheel terwijl in die periode in belangrijke mate in nieuwe kotters werd geïnvesteerd. Een verklaring hiervoor vormen de fiscale omstandigheden (par. 3.3) die het investeren in nieuwe kotters stimuleerden. Een tweede belangrijke factor vormen de hoge prijzen voor tweedehands kotters en ook de WIR-premie, die de financiering van nieuwe schepen sterk begunstigen.

Deze hoge tweedehandsprijzen zijn niet verdisconteerd in het bedrijfseconomisch netto-resultaat. In deze prijzen zit een speculatief element en het is de bedoeling van de bedrijfseconomische resultatenberekening om alleen het eigenlijke visserijresultaat weer te geven. Bovendien profiteren natuurlijk niet alle kottereigenaren van deze hoge tweedehandsprijzen; daardoor kan hier niet een algemeen systeem van resultatenberekening op worden gebaseerd. Daarbij is het ook zo dat de hoge tweedehandsprijzen met de visserijuitoefening weer moeten worden opgebracht, zodat een belangrijk gedeelte van de bedrijven de afschrijvingen volledig zullen moeten verdienen. Een gunstige factor (op korte termijn) is momenteel dat de hoge tweedehandsprijzen in niet onbelangrijke mate worden betaald door Britse visserijondernemers. Daardoor is de expansie van de Nederlandse kottervisserij in zekere zin mede vanuit het buitenland gefinancierd.

- 1) Bijlage 1 bevat een meer gedetailleerde beschrijving van de kenmerken van de fiscale en de bedrijfseconomische resultatenberekening.

Negatieve bedrijfseconomische resultaten voor de kottersector vormen een signaal dat het met de eigenlijke visserij-uitoefening niet zo goed gaat. Welbeschouwd vertellen de fiscale winstcijfers hetzelfde. Zo kan uit tabel 2.2. op pag. 14 worden afgeleid dat in 1984 twee derde deel van de kottereigenaren een inkomen had dat lager was dan dat van de overige opvarenden.

Gerelateerd aan de gebruikersgroepen in par. 6.1 kan nog worden opgemerkt dat de bedrijfseconomische cijfers een inzicht geven in het inkomen dat, zonder gevaar voor uitholling van het bedrijf, kan worden verteerd. Het totale inkomen bestaat dan uit het netto-resultaat, vermeerderd met de berekende arbeidsvergoeding, de rente over het eigen vermogen en eventuele bijzondere baten 1). In par. 6.4 wordt hierop nader ingegaan.

Deelnemers aan de LEI-bedrijfsboekhouding worden voorts in staat gesteld om aan de hand van de bedrijfseconomische cijfers van hun bedrijf een vergelijking te maken met de gemiddelden voor andere kotters van ongeveer dezelfde grootte. Sterke en zwakke punten van het eigen bedrijf kunnen dan naar voren komen. Deze bedrijfsvergelijking kan dan een hulpmiddel zijn bij de koersbepaling van het eigen bedrijf.

Bij de overige in par. 6.1 genoemde informatiegebruikers zal in min of meerdere mate behoefte bestaan aan een overzicht in de gang van zaken in de kottersector als geheel, met daarbij een beeld van de rentabiliteit van de verschillende categorieën kotters. Daarvoor is het onder andere van belang dat de bedrijfseconomische netto-resultaten volgens één uniforme methode zijn berekend; met name kostensoorten als arbeid en rente zijn op één noemer gebracht. Vergelijking van de bedrijfseconomische resultaten van de verschillende kottertypen is dan ook goed mogelijk omdat de gegevens niet "bevuild" zijn door verschillen percentages eigenvermogen, aantal niet-betaalde eigenaren en behaalde boekwinsten in het verleden.

Bedrijfseconomische cijfers hebben natuurlijk ook hun beperkingen. Zo blijven de fiscale omstandigheden buiten beeld bij een zuiver bedrijfseconomische benadering; juist deze omstandigheden hebben de investeringshausse in belangrijke mate in de hand gewerkt.

Een bedrijfseconomische analyse kan tot de conclusie leiden dat grote kotters over het algemeen minder rendabel zijn dan de middelgrote schepen. Wanneer het fiscaal beeld van de bedrijven erbij wordt betrokken kan het dan duidelijk worden dat grote kotters hierdoor niet minder aantrekkelijk zijn voor de ondernemers. Een geringere winst betekent ook geringere belastingverplichtingen en dit laatste is ook het streven van veel kottereigenaren.

- 1) Zoals een bedrijfseconomische boekwinst behaald bij verkoop van het schip.

Men kan dan de opvatting hebben dat de fiscus meebetaalt aan de nieuwe kotter.

Wanneer men echter teveel gefixeerd is op het vermijden van belastingbetaling kan dit tot gevolg hebben dat men, zeker op langere termijn bezien, minder goed af is. Het kan immers voorkomen dat de belastingbesparing geringer is dan de winst die men derft door de huidige kotter te vervangen door een groter, minder rendabel schip. Bij een dergelijke investeringsoverweging dient uiteindelijk het inkomen na belasting te worden betrokken.

6.4 Het ondernemersinkomen

Het bedrijfseconomisch netto-resultaat is aanzienlijk lager dan de fiscale winst vooral doordat kosten zijn berekend voor eigen arbeid en eigen vermogen. Het netto-resultaat is geen inkomens- maar een rentabiliteitskengetal. Het geeft een inzicht in de winstgevendheid van de visserijuitoefening, nadat alle arbeid en kapitaal "hun beloning hebben ontvangen".

Het totaalinkomen van de ondernemer kan op bedrijfseconomische basis worden berekend door het netto-resultaat te vermeerderen met het voor de eigenaar berekende deelloon en de rente over het eigen vermogen. Dit laatste bedrag vormt het verschil tussen de door het LEI berekende rente over het totaal vermogen en de betaalde rente van het vreemd vermogen.

Dit totaalinkomen is het zogenaamde ondernemersinkomen, een kengetal dat ook voor land- en tuinbouwbedrijven wordt gepubliceerd. Voor de jaren 1984 en 1985 kan dan de volgende opstelling worden gemaakt van dit ondernemersinkomen:

Tabel 6.1 Gemiddeld ondernemersinkomen per bedrijf

	1984	1985	Gemiddeld aantal firmanten
Bedrijven met 1 schip:			
t/m 300 pk	54.800	70.600	1,3
301 t/m 1100 pk	52.200	83.500	1,7
meer dan 1100 pk	-90.400	84.500	1,8
Bedrijven met meer schepen	47.100	381.500	2,8

Het op bedrijfseconomische basis berekende ondernemersinkomen komt dus wat dichterbij de fiscale winst per bedrijf. Verschillen ontstaan in hoofdzaak door verschillen tussen de fiscale en de bedrijfseconomische afschrijving op het schip. Daardoor is het ondernemersinkomen toch nog lager dan de fiscale winst.

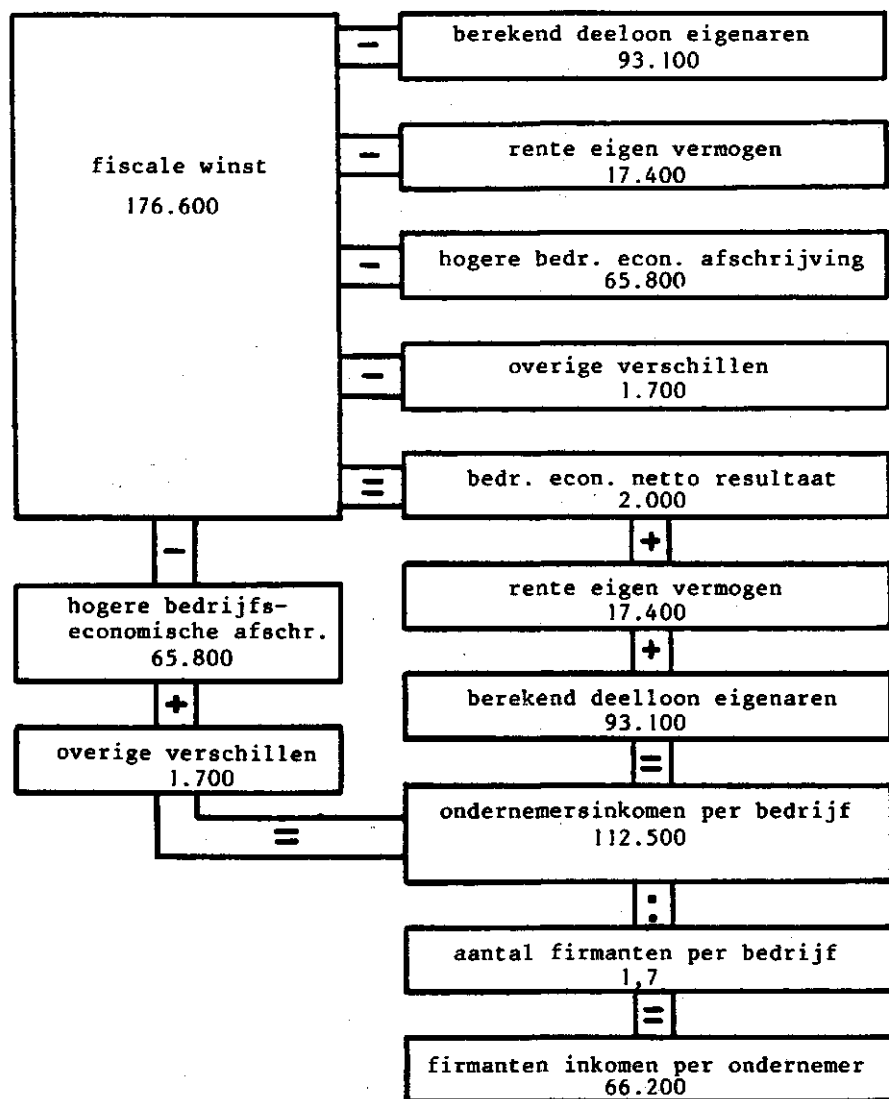
Uit tabel 6.1 kan nog worden afgeleid dat de inkomens van de kottereigenaren, zowel in 1984 als in 1985, in de meeste gevallen lager waren dan de inkomens (deellonen) van de (overige) opvarenden. Deze deellonen bedroegen in 1984 en 1985 respectievelijk f 65.000,- en f 75.000,- gemiddeld per opvarende.

Het hiernavolgende schema brengt de samenhang tussen de fiscale winst, het bedrijfseconomisch netto-resultaat en het ondernemersinkomen in beeld. Daarbij zijn de cijfers over 1985 ingevuld voor het gemiddelde kotterbedrijf. Ook hieruit kan worden afgeleid dat ondernemers in de kottervisserij in dit jaar gemiddeld een geringer inkomen hadden dan de (overige) opvarenden. Per bedrijf kan worden uitgegaan van ongeveer 1,7 ondernemers, zodat het inkomen per ondernemer (+ f 66.000,-) beneden het gemiddelde niveau van de betaalde opvarenden (f 75.000,-) lag.

Er zijn dus verschillende soorten bedrijfsuitkomsten, die elk een wat andere informatie geven over de gang van zaken in het bedrijf. Het gebruik zal afhangen van hetgeen men wil weten over het bedrijf of over de sector. Globaal genomen kunnen de verschillende financiële kengetallen elkaar aanvullen bij de informatieverschaffing.

In tabel 6.2 is de inhoud van de in deze publikatie genoemde kengetallen nog eens op een rij gezet, aangevuld met enkele begrippen die worden opgenomen in de jaarlijkse publikatie "Visserij in cijfers".

Figuur 6.1 Samenhang tussen fiscale winst, bedrijfseconomisch netto-resultaat en ondernemersinkomen, van het gemiddelde kotterbedrijf in 1985

Tabel 6.2 Financiële kengetallen waarmee bedrijfsresultaten in de visserij kunnen worden weergegeven

Begrip	Inhoud	Toelichting
Fiscale winst	Totaalinkomen firmant(en) volgens fiscale voorschriften berekend	Lage afschrijvingen door afzlen van inflatie en door aftrek van boekwinsten
Bedrijfseconomisch netto-resultaat	Restinkomen, beloning voor uitgeoefende ondernemerschap	Hoge afschrijvingen door te rekenen met huidige nieuwwaarden; eigen arbeid en rente eigen vermogen in de kosten
Ondernemersinkomen	Totaalinkomen firman(ten) volgens bedrijfseconomische methoden berekend	Verschil met fiscale winst hoofdzakelijk door andere (bedrijfseconomische) afschrijvingen
Arbeidsopbrengst	Totaal van de inkomens, verdiend met de visserijuitoefening	Netto-resultaat + berekend deelloon eigena(a)r(en) + deellonen opvarenden
Bruto-kasstroom (of bruto-overschot)	Financiële ruimte voor het voldoen van rente- en aflossingsverplichtingen	Saldo van ontvangsten en uitgaven met aftrek van berekend deelloon opvarende eigena(a)r(en)
Netto-kasstroom	Toe- of afname van de liquide middelen voortvloeiend uit de visserij-activiteiten	Bruto-kasstroom verminderd met betaalde aflossing en rente

Bijlagen

Bijlage 1 Fiscale en bedrijfseconomische winstberekening

Tussen de berekening van de fiscale winst en de bedrijfseconomische winstberekening, zoals door het LEI wordt toegepast, bestaan de volgende verschillpunten:

Fiscale winstberekening	Bedrijfseconomische winstberekening
geen arbeidsvergoeding voor de eigenaar in de kosten	deelloon berekend voor de eigenaar; zelfde bedrag als andere opvarenden
rentekosten bestaan uit betaalde minus ontvangen rente	rentekosten volgens normatief percentage, berekend over gehele vermogen, geïnvesteerd in schip
afschrijving berekend op basis van werkelijke aanschafprijs in het verleden	afschrijving schip berekend op basis van nieuwwaarde en ouderdom op balansdatum
afschrijving in voorkomende gevallen verminderd met de boekwinst, behaald bij verkoop van een schip of een ander bedrijfsmiddel	boekwinst bij verkoop leidt niet tot vermindering van de afschrijving en komt dus niet in het resultaat
verdeling bouwkosten schip over casco en motor volgens verschillende methoden (b.v. 2/3 casco, 1/3 motor)	verdeling bouwkosten schip casco en motor hangt samen met brt en pk 1)
afschrijving tweedehands gekochte schip op basis van tweedehandse prijs	afschrijving tweedehands gekocht schip op basis van nieuwwaarde en ouderdom op balansdatum
afschrijving meestal volgens vast percentage van aanschafprijs	afschrijving volgens dalend percentage van nieuwwaarde
onderhoudskosten bestaan uit werkelijk betaalde bedragen, soms vermeerderd met toevoeging aan survey reserve dan wel verminderd met onttrekking aan deze reserve.	onderhoudskosten vormen het gemiddelde van de werkelijke kosten over 4 jaar
de winst wordt berekend voor het gehele bedrijf	het netto-resultaat wordt per schip berekend

De fiscale winst van Besloten Vennootschappen (BV's)

Een niet onbelangrijk aantal kotterbedrijven wordt uitgeoefend in de BV-vorm. De fiscale winst heeft hierbij een wat andere inhoud dan bij een persoonlijke onderneming; de arbeidsvergoeding van de eigenaar is in deze gevallen wel onder de kosten opgenomen in de vorm van de post "salaris directeur" e.d.

- 1) Bij de berekening van de bedrijfseconomische afschrijving wordt de vervangingsnieuwwaarde over het LEI volgens bepaalde normen berekend. Voor 1986 waren deze normbedragen als volgt:

	casco	motor
	-----	-----
t/m 60 brt	21035	)
meer dan 60 brt	brt x 5525 + 930535	) 1395 per pk.

Bijlage 1 vervolg

Voorts komt het nogal eens voor dat de eigenaar een tegoed heeft bij de BV ("rekening-courant") waarvoor een rentebedrag in de kosten is opgenomen. Daarnaast kan er een pensioenreserve zijn ten behoeve van de directeur. Jaarlijks kan dan een bedrag ten laste van de verlies- en winstrekening worden toegevoegd aan deze pensioenreserve. Ook bij een persoonlijke onderneming bestaat de mogelijkheid om belastingvrij te reserveren ten behoeve van de oudedag. In dit geval gebeurt de reservering in de privé-sfeer. De fiscale winst van een BV zal dus, onder overigens gelijke omstandigheden, lager zijn dan deze winst bij een persoonlijke onderneming.

Bij de berekening van de gemiddelde fiscale winst per bedrijf moesten deze winstcijfers op één noemer worden gebracht. Dit is gedaan door af te zien van de BV-vorm en de fiscale resultaten van de BV's te corrigeren voor de posten die niet voorkomen bij een persoonlijke onderneming.

De commerciële winst

Sommige accountantskantoren geven naast de fiscale winstberekening nog een commerciële verlies- en winstrekening. Het verschil ontstaat vooral door een andere berekening van de afschrijvingen. De boekwinst behaald op een verkocht bedrijfsmiddel (zie pagina 44) wordt bij de commerciële winstberekening niet afgetrokken van het aankoopbedrag van het vervangende bedrijfsmiddel.

Bovendien is een arbeids- en een rentevergoeding ten behoeve van de eigenaar in de kosten opgenomen bij de berekening van de commerciële winst.

Door deze correcties op de fiscale winst geeft de commerciële winst een aanmerkelijk beter inzicht in de winstgevendheid van het bedrijf dan het fiscale winstbedrag.

Bijlage 2 Samenhang tussen fiscale en bedrijfseconomische afschrijvingen en resultaten

Afschrijvingen

Om na gaan in hoeverre er een samenhang bestaat tussen de fiscale en de bedrijfseconomische afschrijving is een zogenaamde "regressieberekening" uitgevoerd, voor het jaar 1984.

De samenhang tussen de beide afschrijvingsmethoden is van de verschillende bedrijfstypen (grootteklassen) afzonderlijk gemeten. De volgende opstelling geeft per groep de aard van de samenhang weer (de formule) en ook de mate van samenhang, in de vorm van de (enkelvoudige) correlatiecoëfficiënt.

Groep	Aantal waar- nemingen	Relatie tussen de fiscale en de bedrijfsec.afschr. (FA en BA)	Correlatie- coëfficiënt
Bedrijven met 1 schip:			
t/m 300 pk	50	$BA = 1,26 FA + 14200$	0,83
301 t/m 1100 pk	29	$BA = 0,8 FA + 64034$ 1)	0,89 1)
meer dan 1100 pk en			
Bedrijven met meer schepen	51	$BA = 1,25 FA + 145412$	0,76

- 1) Heeft betrekking op nieuw aangeschafte schepen. Voor de groep als geheel is geen duidelijke samenhang aanwezig, als gevolg van het grote aandeel van de tweedehands gekochte kotters; bij dergelijke kotter is geen nauwe samenhang aanwezig tussen de fiscale en de bedrijfseconomische afschrijving.

In grafiek 1 is de samenhang tussen de gemiddelden van de fiscale en de bedrijfseconomische afschrijving per bedrijfs grootte (b.v. motorvermogen) weergegeven voor de jaren 1983 en 1984. Zoals te verwachten valt nemen de afschrijvingsbedragen en beide gevallen (ongeveer in dezelfde mate) toe, bij het groter worden van het bedrijf.

De nauwe samenhang tussen de gemiddelde fiscale en de gemiddelde bedrijfseconomische afschrijving per pk-groep blijkt uit de correlatiecoëfficiënt van 0,95. De relatie tussen de gemiddelde fiscale en bedrijfseconomische afschrijving per groep wordt weergegeven door de formule:

$$BA = 1,7 FA + 18.400.$$

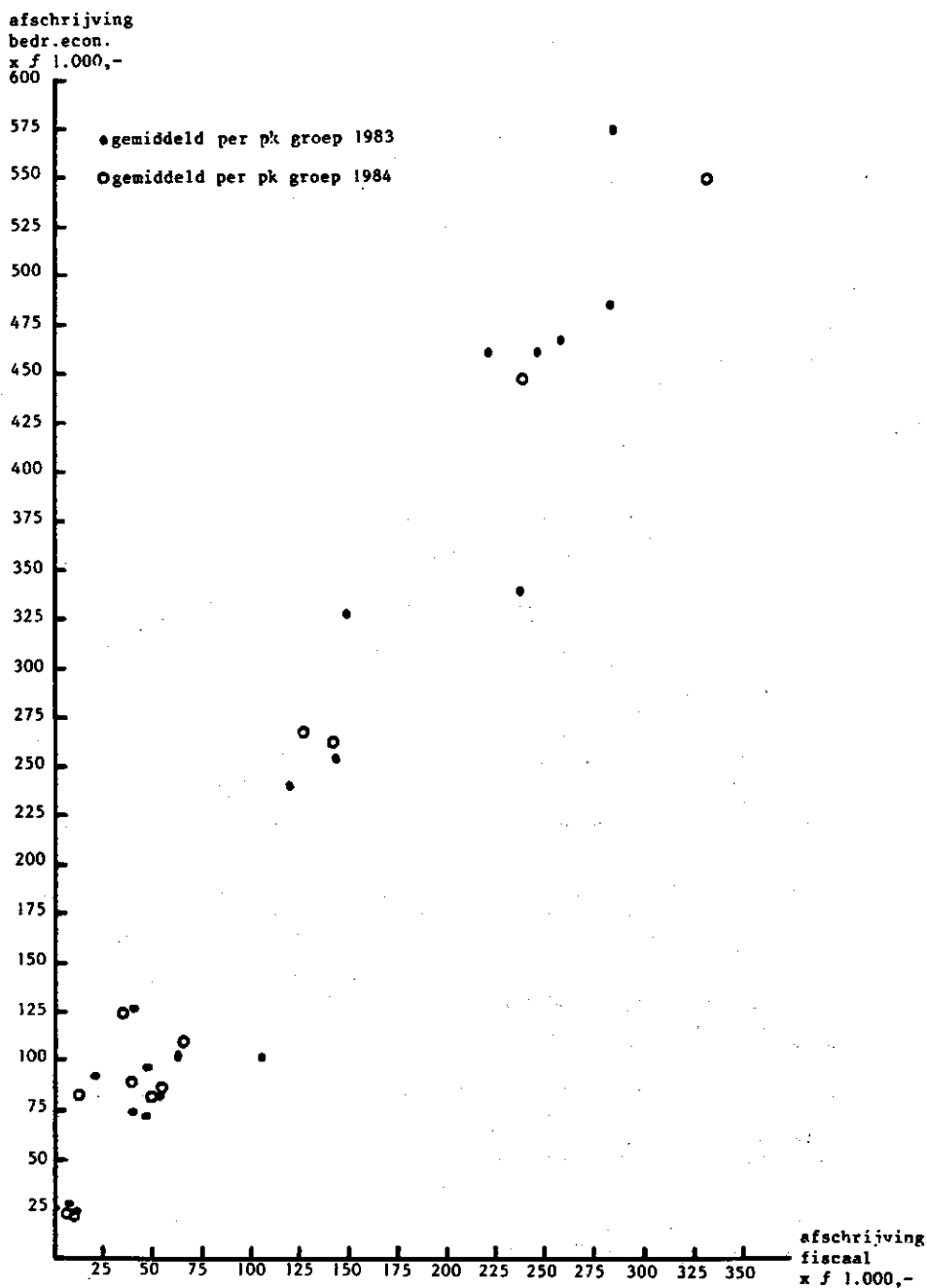
Het verschil met de hiervoor genoemde formules per bedrijfstype is dat in deze formule een duidelijk schaafeffect is begrepen.

Bedrijfsresultaten

Per bedrijfstype bezien valt geen samenhang te constateren tussen de fiscale winst en het bedrijfseconomisch netto-resultaat. Beide uitkomsten vertonen een verschillend patroon.

Een belangrijke oorzaak hiervan is het feit dat bij de bedrijfseconomische resultatenberekening de rente en de arbeid voor alle bedrijven op uniforme wijze worden berekend. Bij de fiscale winstberekening kunnen deze kosten van bedrijf tot bedrijf zeer uiteen lopen, naar gelang het financieren met vreemd vermogen en het inzetten van eigen of "vreemde", betaalde arbeid.

Figuur 1 Samenhang tussen fiscale en bedrijfseconomische afschrijvingen

Bijlage 3 Methode van onderzoek

De fiscale gegevens ten behoeve van dit onderzoek zijn ontleend aan de fiscale jaarrapporten van de deelnemende bedrijven. Deze rapporten waren (februari 1987) over het jaar 1985 nog niet volledig beschikbaar. Voor dat jaar moest ook worden volstaan met een raming van de fiscale winst op basis van de bekende bedrijfseconomische gegevens over 1985.

De definitief berekende fiscale winst over 1984 is gebaseerd op de jaarrapporten van 130 deelnemende bedrijven. De verdeling van deze bedrijven over de verschillende bedrijfsgrootteklassen was als volgt:

	Aantal deelnemende bedrijven	Alle bedrijven
Bedrijven met 1 schip:		
t/m 300 pk	50	227
301 t/m 1100 pk	29	123
meer dan 1100 pk	27	118
Bedrijven met meer schepen	24	59
Totaal	130	527

In het kader van dit onderzoek werden de volgende gegevens aan de fiscale jaarrapporten ontleend:

- Fiscale winst. In voorkomende gevallen zijn correcties aangebracht voor:
 - a. kostensoorten die karakteristiek zijn voor de winstberekening bij besloten vennootschappen, zoals rente over de rekeningcourant van de directeur, het salaris van de directeur, donatie aan de pensioenreserve. Ter wille van de vergelijkbaarheid van de bedrijven zijn BV's "omgewerkt" tot persoonlijke ondernemingen.
 - b. vrijval WIR-egalisatiefonds. In sommige gevallen is de ontvangen WIR-premie in het jaarrapport van een bedrijf naar rato van de afschrijvingstermijnen ten gunste van het bedrijfsresultaat geboekt. In deze gevallen is het winstbedrag weer verlaagd voor het bedrag van de vrijgevallen WIR-premie.
 - c. arbeidsvergoeding voor de firmante en rente over het eigen vermogen van de firmanten. Steeds is uitgegaan van de fiscale winst vóór aftrek van deze posten.
 - Fiscale afschrijving. Ter wille van de vergelijkbaarheid van de bedrijfseconomische afschrijving over het casco en de motor 1) is gerekend met de totale fiscale afschrijving excl. de afschrijving over de apparatuur aan boord.
Bij het afstemmen van de fiscale winst en het bedrijfseconomische resultaat is ook nog rekening gehouden met de fiscale afschrijving op de (personen)-auto's, omdat hiervoor in bedrijfseconomisch opzicht geen afschrijvingskosten zijn berekend.
 - Rente. Er is gerekend met het saldo van ontvangen en betaalde rente.
 - Betaalde deellonen, vermeerderd met sociale lasten en proviand en verminderd met uitkeringen ziekengeld e.d.
- 1) De bedrijfseconomische afschrijving over de apparatuur aan boord is naast andere posten (o.a. huur) opgenomen onder kosten van de navigatiemiddelen e.d., koeling/conservering en dekbehoefte.

Bijlage 3 vervolg

Om een afstemming te kunnen maken tussen de fiscale winst en het bedrijfs-economisch netto-resultaat was het in sommige gevallen nodig om een correctie aan te brengen op de bedrijfseconomische gegevens. Deze cijfers hebben namelijk betrekking op het schip, terwijl de afstemming moest plaatsvinden op het niveau van het bedrijf. Voor bedrijven met meerdere schepen en ook voor bedrijven die in een bepaald jaar van schip wisselden zijn de bedrijfseconomische gegevens (netto-resultaat, afschrijving, rente en deellonen e.d.) voor het bedrijf als geheel vastgesteld.

Bijlage 4. Bedrijfsresultaten in de Westduitse kleine-zeevisserij in vergelijking met het fiscale winstniveau voor vergelijkbare Nederlandse kotters

Zoals in hoofdstuk 1 werd gesteld is één van de motieven om gemiddelde bedrijfsresultaten op fiscale basis te berekenen het verkrijgen van een betere vergelijkingsbasis met buitenlandse rentabiliteitscijfers.

Er is in dit opzicht uitvoerig cijfermateriaal gepubliceerd over de kotters van de Westduitse kleine zeevisserij. Zo wordt door het Westduitse ministerie van Landbouw 1) jaarlijks in het Landbouwbericht verslag uitgebracht over de rentabiliteit van de kleine zeevisserij. De laatste cijfers zijn beschikbaar over het jaar 1984; de basis hiervan wordt gevormd door een steekproef van 156 bedrijven, die $\pm 25\%$ uitmaakt van het totaal aantal bedrijven.

De wijze waarop de resultaten van deze bedrijven zijn berekend is vergelijkbaar met de fiscale winstberekening zoals in ons land is voorgeschreven. Het eindsaldo is de winst, vóór aftrek van de arbeidsvergoeding van de eigenaar; voorts wordt alleen de betaalde rente als kosten opgevoerd. Dit Duitse winstbegrip is dan ook vergelijkbaar met de gemiddelde fiscale winst per bedrijf in tabel 2.1. Het trekken van conclusies bij deze vergelijking wordt bemoeilijkt doordat niet bekend is hoeveel eigenaren van het winstbedrag moeten leven. Daardoor kan geen "overwinst" (= saldo na aftrek van een arbeidsvergoeding van de eigena(ar)en) worden berekend. Vermoedelijk is het aantal eigenaren van de Westduitse kotters, evenals in Nederland gemiddeld in 1 à 1,5. Tabel 1 bevat enkele uitkomsten van dit Duitse rentabiliteitsonderzoek.

Tabel 1 Gemiddelde winst per bedrijf in de Westduitse kleine zeevisserij

	1983	1984
	(bedragen in guldens)	
Verse vis:		
Noordzeekotters	70.185	69.250
Oostzeekotters	68.105	59.671
Garnalen, Noordzeekotters	17.584	60.024

Bron: Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten; gepubliceerd in "Das Fischerblatt", mei 1986.

Tabel 2 Gemiddeld resultaat per bedrijf; Westduitse kotters, lengte 17 m en meer, motorvermogen 150 pk en meer

	1984	1985 jan.- sept.	% verandering t.o.v. jan.- sept. 1984
	(bedragen in guldens)		
Besomming	618.320	495.210	+ 3,7%
Totale kosten	516.185	403.850	+ 3,0%
Winst	102.135	91.360	+ 6,7%

Bron: Institut für landwirtschaftliche Marktforschung, Braunschweig-Volkenrode.

1) Volledig: Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten.

Bijlage 4 Vervolg

Een duidelijke tendens bij deze Duitse uitkomsten is een toenemend winst-bedrag bij het groter worden van het bedrijf. Zo bedroeg de gemiddelde winst bij de Noordzee verse viskotters met een lengte van 26 m en meer, in 1984 f 115.940.

Een andere bron vormen gegevens van het Institut für Landwirtschaftliche Marktforschung te Braunschweig - Volkenrode. Door dit instituut worden jaarlijks de opbrengsten, kosten en winst gepubliceerd van (vis)kotters met een motor van 150 pk en meer. Deze steekproef omvat + 45 bedrijven die 25% uitmaken van het totaal aantal bedrijven in deze categorie. Enkele uitkomsten zijn weergegeven in tabel 2.

Conclusies

Er kan een vergelijking worden gemaakt tussen de fiscale winst van kleinere Nederlandse kotterbedrijven en die van Westduitse kotters. Daaruit blijkt dat in 1984 en 1985 met de Westduitse kotters gemiddeld een hogere winst (rond f 100.000,-) werd behaald dan met de kleinere, vergelijkbare Nederlandse kotters (t/m 600 pk). De gemiddelde fiscale winst die met deze laatste kotters werd behaald in 1984 en 1985 varieerde van f 71.000,- tot + f 93.000,-.

De Westduitse gegevens in de genoemde publikaties zijn niet uitvoerig genoeg om de oorzaken van dit verschil in winstniveau goed zichtbaar te maken. In elk geval kon worden vastgesteld dat de beide voornaamste kostensoorten (lonen en brandstofkosten) nog een wat groter deel van de besomming uitmaken (61%) dan bij vergelijkbare Nederlandse kotters (maximaal 43%). Vermoedelijk werd door de Westduitse kotters bij een vergelijkbaar schip meer besomd (rond f 450.000,- voor 18 à 19 m scheepjes), waardoor de capaciteitskosten (met name afschrijving en rente) relatief lager zijn.

De vraag rijst waarom deze goede winstgevendheid van de Duitse kotters niet heeft geleid tot een zelfde soort expansieve ontwikkeling als in Nederland heeft plaatsgevonden. Vermoedelijk zijn de strengere (diploma)-eisen die in West-Duitsland worden gesteld aan de bemanningsleden één van de belemmerende factoren geweest bij de ontwikkeling van de Westduitse kleine Hochsee fischerei.